

METODIKA PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA

NÁLEŽITÝ DOHLED
ASISTENTA PEDAGOGA

Martin Škurek

SYSTÉMOVÁ PODPORA
INKLUZIVNÍHO
VZDĚLÁVÁNÍ V ČR

METODIKA PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA

NÁLEŽITÝ DOHLED
ASISTENTA PEDAGOGA

Martin Škurek

SYSTÉMOVÁ PODPORA
INKLUZIVNÍHO
VZDĚLÁVÁNÍ V ČR

Partneři projektu:

Recenzenti:

JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.

Mgr. Kateřina Drahá

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Publikace vznikla díky projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR CZ.1.07/1.2.00/43.0003. Tento projekt je spolufinancován ESF a státním rozpočtem ČR.

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může zakládat občanskosprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost.

METODIKA PRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA
NÁLEŽITÝ DOHLED ASISTENTA PEDAGOGA

1. vydání

© Martin Škurek, 2015

© Univerzita Palackého v Olomouci, 2015

ISBN 978-80-244-4717-9

OBSAH

ÚVOD	5
1 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ POZICE ASISTENTA PEDAGOGA.	7
1.1 Kdo je asistent pedagoga	8
1.2 Poslání a postavení asistenta pedagoga	9
1.3 Asistent pedagoga není osobní asistent	12
2 NÁLEŽITÝ DOHLED	15
2.1 Povinnost náležitého dohledu	16
2.2 Rozsah náležitého dohledu	17
3 NÁLEŽITÝ DOHLED A ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU	21
3.1 Riziko vzniku škody	22
3.2 Předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu	22
3.3 Odpovědnost za škodu způsobenou žákem třetí osobě	24
3.4 Odpovědnost za škodu způsobenou školou žákovi	26
3.5 Odpovědnost za škodu způsobenou žákem škole	28
4 NÁLEŽITÝ DOHLED A ZÁKONÍK PRÁCE	31
4.1 Rozsah náhrady škody	32
4.2 Náležitý dohled a pracovní kázeň	34
4.3 Okamžité zrušení pracovního poměru a možnosti obrany	34
5 NÁLEŽITÝ DOHLED A TRESTNÍ PRÁVO.	37
5.1 Předpoklady trestní odpovědnosti.	38
5.2 Páchání trestné činnosti.	39
5.3 Trestné činy související s náležitým dohledem	40
5.4 Trestní řízení	44
5.5 Náležitý dohled a přestupkový zákon	45
ZÁVĚR.	47
LITERATURA	49
PODĚKOVÁNÍ.	50
PŘÍLOHY	51
O AUTOROVI	63

ÚVOD

Vážení asistenti pedagogů, dostali jste se k příručce pojednávající o náležitém dohledu asistenta pedagoga. Dovolte mi, abych začal jedním malým citátem, který kdysi pronesl Johan Wolfgang von Goethe: „*Kdo nedělá nic pro druhé, nedělá nic pro sebe.*“ Pomoc znevýhodněným jedincům ve společnosti by měla být samozřejmou součástí našich každodenních životů. Práce asistentů pedagogů, jejímž jádrem je práce s dětmi, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří začasť trpí zdravotním postižením, jistě takovou pomocí je. Svoji práci totiž těmto dětem, žákům a studentům pomáháte k přístupu k jednomu z jejich základních lidských práv, a to právu na vzdělání. O tomto základním lidském právu např. hovoří čl. 24 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, ve kterém je výslovně uvedeno, že: „*Státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, uznávají právo osob se zdravotním postižením na vzdělání. S cílem realizovat toto právo bez diskriminace a na základě rovných příležitostí, státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, zajistí začleňující vzdělávací systém na všech úrovních a celoživotní vzdělávání...*“, a dále pak ustanovení čl. 33 Listiny základních práv a svobod, ve kterém je výslovně uvedeno, že: „*Každý má právo na vzdělání...*“, tedy i děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami.

Aby však jakákoliv prospěšná činnost byla úspěšná, pomáhající člověk by měl mít mimo jiné základní povědomí o tom, v jakém rámci se může pohybovat. Tímto rámcem je myšlen zejména rámec právní. Na tomto místě je nutné říci, že právní řád České republiky, který jistě upravuje i činnost asistentů pedagoga, připomíná v mnohém amazonskou džungli, ve které je těžké se orientovat, pohybovat a kde číhají mnohá nebezpečí. Na druhou stranu náš právní řád je postaven na základním principu, který jasně říká, že neznalost zákona neomlouvá. Tato příručka má za cíl přinést Vám, asistentům pedagogů, alespoň ty nejzákladnější informace týkající se jedné z Vašich nejdůležitějších povinností, a to povinnosti náležitého dohledu nad dětmi, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami, se kterými pracujete, demonstrováné na případech, ke kterým v reálném životě došlo. Tato příručka je však zasazena do poněkud širšího rámce a snaží se téma povinnosti náležitého dohledu spojit s dalšími navazujícími tématy, kterými jsou zejména postavení asistenta pedagoga jakožto zaměstnance s jeho základními právy a povinnostmi a jeho občanskoprávní, pracovněprávní a trestněprávní odpovědnost jakožto následek porušení jeho povinnosti náležitého dohledu. Příručka také obsahuje odkazy na související právní předpisy upravující tato témata a odbornou literaturu, v níž můžete najít další užitečné informace. V této souvislosti však musíme vážené čtenáře upozornit na skutečnost, že tato příručka bude aktuální jen potud, pokud bude zachován současný právní stav upravující činnost asistentů pedagoga. Vzhledem k neustálým změnám právního řádu je třeba, abyste i nadále sledovali právní úpravu týkající se Vaší činnosti. Jako základní informační zdroj můžeme doporučit Portál veřejné správy

na webu www.portal.gov.cz, kde jsou zveřejněna aktuální znění všech účinných právních předpisů.

Moc bychom si přáli, aby tato příručka byla alespoň malým pomocníkem ve Vaší velmi záslužné práci.

Autor

ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ POZICE ASISTENTA PEDAGOGA

V této kapitole se primárně zaměříme na znění příslušných právních norem. Podrobně je této problematice věnována samostatná část Standardu práce asistenta pedagoga. V této kapitole je však popsán jen základní rámec právního postavení asistenta pedagoga, jenž má souvislost s předkládanou problematikou náležitého dohledu.

1.1 KDO JE ASISTENT PEDAGOGA

Asistent pedagoga Abychom si mohli odpovědět na základní otázku, kdo je asistentem pedagoga, musíme se podívat do ustanovení § 2 odst. 1 a 2 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve kterém je uvedeno, že:

„Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálněpedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu (dále jen „přímá pedagogická činnost“); je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu...“ a „Přímou pedagogickou činnost vykonává a) učitel, b) pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, c) vychovatel, d) speciální pedagog, e) psycholog, f) pedagog volného času, g) asistent pedagoga, h) trenér, i) metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně, j) vedoucí pedagogický pracovník.“

Důležité právní předpisy Výše uvedené tedy znamená, že **asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem** a zároveň také **zaměstnancem** školy působícím ve třídě, v níž je integrován žák nebo žáci **se speciálními vzdělávacími potřebami**. Tato definice není nevýznamná. Znamená totiž, že činnost asistenta pedagoga je upravena množstvím právních předpisů. Jedná se zejména o:

- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů;
- nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálněpedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků;

- vyhlášku č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních;
- vyhlášku MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných;
- vyhlášku MŠMT č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků;
- vyhlášku MŠMT č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí aj.

Musíme si uvědomit, že asistent pedagoga není jenom pedagogickým pracovníkem vykonávajícím přímou pedagogickou činnost, na kterého se vztahují právní předpisy školské legislativy, ale také osobou, která má jako zaměstnanec školy svoje práva, povinnosti a odpovědnost vůči zaměstnavateli, a jeho činnost spočívající v práci se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, která je v některých ohledech riziková, může vést k založení občanskoprávní a trestněprávní odpovědnosti. Pedagogická činnost totiž s sebou nese i určitá rizika. O některých pojednáme dále.

1.2 POSLÁNÍ A POSTAVENÍ ASISTENTA PEDAGOGA

Na otázku, co je hlavním **posláním asistenta pedagoga**, bychom mohli jednoduše odpovědět, že se jedná o podílení se na integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu. Působí tedy vždy tam, kde se vzdělává žák se speciálními vzdělávacími potřebami, které u žáka vyslovilo speciální pedagogické centrum nebo pedagogicko-psychologická poradna. Působení asistenta pedagoga však nesmí být omezeno jenom na žáka samotného, ale nutně musí směřovat ke všem aktérům vzdělávacího procesu konkrétního žáka, tzn. k učitelům žáka, řediteli školy, ostatním spolužákům, rodičům, speciálnímu pedagogickému centru atd. Všichni tyto aktéři jsou totiž neoddělitelnými prvky přirozeného sociálního prostředí žáka.

Poslání
asistenta
pedagoga

Poslání asistenta pedagoga musí být podloženo určitou zákonnou úpravou. Ta v současné době stanoví zejména podmínky zřízení funkce asistenta pedagoga a obsah jeho činnosti. Co se týče zřízení funkce asistenta pedagoga, klíčovým je v tomto smyslu ustanovení § 16 odst. 9 a 10 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen „školský zákon“), ve kterých je uvedeno, že:

*„Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy, konzervatoře a vyšší odborné školy **může** ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, **zřídit funkci asistenta pedagoga**. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení...“ a „Ke zřízení jednotlivé třídy, oddělení nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy v rámci školy a ke zřízení funkce asistenta pedagoga je v případě škol zřizovaných ministerstvem či registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, nezbytný souhlas ministerstva, v případě škol zřizovaných ostatními zřizovateli souhlas krajského úřadu.“*

Zřízení funkce
asistenta
pedagoga

Pro **zřízení funkce asistenta pedagoga** je tedy podle ustanovení § 16 školského zákona nutný souhlas krajského úřadu, v některých případech i ministerstva. Souhlas krajského úřadu je potom vydáván v rámci správního řízení podle zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu. Správní řízení je zahajováno na žádost ředitele školy, která musí podle ustanovení § 7 odst. 2 vyhlášky MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných obsahovat název a sídlo právnické osoby, která vykonává činnost školy, počet žáků a tříd celkem, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dosažené vzdělání asistenta pedagoga, předpokládanou výši platu nebo mzdy, zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga, cíle, kterých chce ředitel školy zřízením této funkce ve škole dosáhnout, a náplň práce asistenta pedagoga. (Holá, 2008; Michalová, 2012)

Činnost
asistenta
pedagoga

Co se týče obsahu činnosti asistenta pedagoga, klíčovým je ustanovení § 7 odst. 1 vyhlášky MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve kterém je uvedeno, že:

*„**Hlavními činnostmi asistenta pedagoga jsou:** a) pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází, b) podpora žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí, c) pomoc žákům při výuce a při přípravě na výuku, d) nezbytná pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání.“*

Žáci se
speciálními
vzdělávacími
potřebami

Činnost asistenta pedagoga není důležitá jenom svým obsahem, ale také okruhem žáků, ke kterým směřuje. Školský zákon a vyhláška č. 73/2005 je shrnují jako **žáky se speciálními vzdělávacími potřebami**. O jaký okruh žáků se jedná, opět stanoví ustanovení § 16 školského zákona, ve kterém je uvedeno, že:

„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním...“

Takto nastavená definice v ustanovení § 16 školského zákona má vést k tomu, aby bylo zajištěno vzdělávání co nejširšího počtu žáků, kterým ve vzdělávání brání některá z objektivních překážek plynoucí z jejich zdravotního stavu nebo sociálního postavení. Na základě tohoto dělení žáků podle jednotlivých specifických potřeb, tj. zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění, sociální znevýhodnění, dělíme asistenty pedagoga na tyto základní typy: asistenti pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním, pro žáky se zdravotním postižením nebo znevýhodněním a také pro žáky mimořádně nadané, se kterými vyhláška č. 73/2005 Sb. také ve svých ustanoveních počítá. (Holá, 2008; Michalová, 2012)

Na osobu AP právní předpisy kladou i určité **kvalifikační požadavky**. V této souvislosti ustanovení § 3 a 20 zákona o pedagogických pracovnících uvádí, že:

Kvalifikační předpoklady

„Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo: a) je plně svéprávný, b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává, c) je bezúhonný, d) je zdravotně způsobilý a e) prokázal znalost českého jazyka...“ a „Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo ve škole zajišťující vzdělávání dětí a žáků formou individuální integrace, získává odbornou kvalifikaci a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd, b) vysokoškolským vzděláním získaným studiem jiného akreditovaného studijního programu, c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, nebo f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání. Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích ve škole, ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, získává odbornou kvalifikaci a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd, b) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky, c) středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu asistentů pedagoga, d) středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání.“

Asistenty pedagoga tedy můžeme rozlišovat nejenom podle skupin žáků, se kterými pracují, ale také podle toho, jakou **činnost vykonávají a v jakých institucích ji vykonávají**. Z obsahu zákona o pedagogických pracovnících vyplývá, že funkci asistenta pedagoga mohou vykonávat mnohé skupiny osob s mnohými stupni vzdělání. Typicky se jedná o absolventy nejrůznějších vysokoškolských studijních programů v oblasti pedagogických věd. Dále se může jednat o absolventy vyšších odborných škol, které také mohou nabízet akreditované studijní programy v oblasti pedagogických věd, a dokonce se podle zákona může jednat o absolventy středních škol a absolventy s výučním listem, pokud podle ustanovení § 22 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících absolvují studium pedagogiky, kterým se myslí vzdělání získané studiem ve vzdělávacím programu akreditovaném pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a uskutečňovaném vysokou školou nebo zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. A konečně se také může jednat o osoby se základním vzděláním, které absolvují studium pro asistenty pedagoga, jehož podmínky jsou uvedeny v ustanovení § 4 vyhlášky č. 317/2005 Sb., kde je uvedeno, že studium se uskutečňuje v délce trvání nejméně 120 vyučovacích hodin a ukončuje se závěrečnou zkouškou před komisí. Po jejím úspěšném složení získává absolvent osvědčení. (Holá, 2008; Michalová, 2012)

Financování
činnosti
asistenta
pedagoga

Poslední otázkou spojenou s postavením asistentů pedagoga je, **z jakých zdrojů je jejich činnost placena**. Systém financování asistentů pedagoga je totiž poměrně složitý. Financování probíhá na základě krajských normativů místně příslušným krajským úřadem, a to i v případě škol zřizovaných obcemi či jejich svazky a dalšími subjekty, kterými myslíme nestátní neziskové organizace, mimo církve a náboženské společnosti. Pokud asistent pedagoga působí ve škole zřízené MŠMT nebo ve škole zřízení registrovanou církví nebo náboženskou společností, je jeho činnost hrazena ze zdrojů MŠMT. MŠMT také rozděljuje všem krajským úřadům finanční prostředky na podporu integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, ne tedy přímo na úhradu odměn asistentů, i když z těchto prostředků je činnost asistentů pedagoga z logiky věci hrazena. (Holá, 2008; Michalová, 2012)

1.3 ASISTENT PEDAGOGA NENÍ OSOBNÍ ASISTENT

Osobní asistent Aby to bylo trochu složitější, právní řád České republiky používá v jednotlivých právních předpisech pojmy, které jsou si velmi podobné. Na tomto místě je tedy třeba ujasnit si základní **rozdíl mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem**. Jak bylo uvedeno výše, asistent pedagoga je podle ustanovení § 2 školského zákona pedagogickým pracovníkem, který vykonává přímou pedagogickou činnost. Postavení osobního asistenta je upraveno v ustanovení § 39 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Osobní asistent je podle tohoto ustanovení zaměstnancem poskytovatele

sociálních služeb, který je registrován u místně příslušného krajského úřadu. V ustanovení § 39 zákona o sociálních službách je k tomu výslovně uvedeno, že:

„Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby. Služba se poskytuje bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje. Služba obsahuje zejména tyto základní činnosti: a) pomoc při zvládnání běžných úkonů péče o vlastní osobu, b) pomoc při osobní hygieně, c) pomoc při zajištění stravy, d) pomoc při zajištění chodu domácnosti, e) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, f) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, g) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“

Osobní asistent je tedy zaměstnancem poskytovatele sociálních služeb, který zákonem specifikovanému uživateli, jenž s jeho zaměstnavatelem uzavřel smlouvu o poskytování sociálních služeb, poskytuje služby v jeho přirozeném sociálním prostředí. Další rozdíl mezi asistentem pedagoga a osobním asistentem spočívá v jejich kvalifikačních předpokladech. Zatímco na asistenta pedagoga jsou kladena poměrně přísná kvalifikační kritéria, u osobních asistentů tomu tak není a není u nich ani zohledňováno předchozí vzdělání. Funkci osobního asistenta tak může vykonávat prakticky každá fyzická osoba. Předpokladem pro výkon činnosti asistenta pedagoga je podle ustanovení § 116 odst. 5 pouze absolvování kvalifikačního kurzu akreditovaného Ministerstvem práce a sociálních věcí. (Holá, 2008; Michalová, 2012)

SHRNUTÍ

V této kapitole byly osvětleny základní otázky postavení asistenta pedagoga. Je nutné opět zdůraznit, že asistent pedagoga vykonává pedagogickou činnost, ale je také zaměstnancem školy a občanem České republiky, na jehož postavení a činnost se vztahují mnohé právní předpisy. Těmi nejdůležitějšími jsou zejména zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 260/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Všechny tyto právní předpisy totiž mají souvislost s povinností vykonávat náležitý dohled.

LITERATURA

1. HOLÁ, S. *Integrace zdravotně postiženého žáka v systému základního školství: závěrečná práce „Studium pro ředitele škol a školských zařízení“: období od září 2005 do května 2006*. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2008. 57 s.
ISBN 978-80-86956-26-8.
2. MICHALOVÁ, Z. *Integrativní speciální pedagogika: (především zaměřena na aktuální legislativu v ČR)*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012. 73 s.
ISBN 978-80-7372-879-3.
3. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
5. Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

NÁLEŽITÝ DOHLED

Jednou ze základních povinností asistenta pedagoga je povinnost náležitého dohledu nad dětmi, žáky a studenty, vůči kterým vykonává svoji pedagogickou činnost. Ačkoliv je velmi důležitý, žádný právní předpis ani samotný občanský zákoník pojem **náležitý dohled** **nedefinuje**. Ustálená rozhodovací praxe soudů stanovila, že není možné takovým dohledem rozumět dohled, který by byl za normálních okolností osobami dohledem povinnými vykonáván stále, nepřetržitě a bezprostředně. Při úvaze o tom, zda osoby mající tuto povinnost nezanedbaly náležitý dohled, je nutno vzít zřetel i na některé okolnosti týkající se osoby podléhající dohledu, jako její věk, povahové vlastnosti a celkové chování. Soudní praxe dovodila, že účinným dohledem nad nezletilými či osobami stíženými duševní poruchou není jen zákaz určitého závadného jednání v situaci, kdy k němu již došlo, ale i celkové působení na osobu nezletilou a stíženou duševní poruchou.

2.1 POVINNOST NÁLEŽITÉHO DOHLEDU

Povinnost
náležitého
dohledu

O povinnosti asistentů pedagoga jakožto pedagogických pracovníků vykonávat náležitý dohled jak v rámci vyučování, tak v přímé souvislosti s ním, hovoří i mnohá ustanovení právních předpisů upravující problematiku náležitého dohledu na různých stupních vzdělávání. Jedná se o tyto právní předpisy:

- **Zákon č. 561/2004 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v jehož ustanovení § 164 odst. 1 písm. h) je uvedeno, že: „*Ředitel školy a školského zařízení odpovídá za zajištění dohledu nad dětmi a nezletilými žáky ve škole a školském zařízení...*“
- **Vyhlášku MŠMT č. 263/2007 Sb.**, kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, v jejímž ustanovení § 3 je uvedeno, že: „*V pracovní době pedagogičtí pracovníci vykonávají a) přímou pedagogickou činnost, b) další práce související s přímou pedagogickou činností dohodnuté s pedagogickým pracovníkem, například příprava na přímou pedagogickou činnost, příprava učebních pomůcek, hodnocení písemných, grafických a jiných prací žáků a dále práce, které vyplývají z organizace vzdělávání a výchovy ve školách a školských zařízeních, jako je dohled nad dětmi a nezletilými žáky...*“ a ustanovení § 6 odst. 1 a 2, kde je uvedeno, že: „*Dohled k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků ve škole nebo školském zařízení při výchově a vzdělávání a s nimi souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb se vykonává v zájmu předcházení škodám na zdraví, majetku, přírodě a životním prostředí... Ředitel školy nebo školského zařízení určuje provádění dohledu nad žáky. Vychází z konkrétních podmínek a přihlíží zejména k vykonávané činnosti, věku žáků a jejich rozumové vyspělosti, dopravním a jiným rizikům...*“

Dále byly přijaty právní předpisy stanovující povinnost náležitého dohledu pro jednotlivé stupně vzdělávání:

- Pro oblast předškolního vzdělávání se jedná o **vyhlášku MŠMT č. 14/2005 Sb.**, o předškolním vzdělávání, v jejímž ustanovení § 5 je uvedeno, že: „Právnícká osoba, která vykonává činnost mateřské školy, vykonává dohled nad dítětem od doby, kdy je pedagogický pracovník převezme od jeho zákonného zástupce nebo jím pověřené osoby, až do doby, kdy je pedagogický pracovník předá jeho zákonnému zástupci nebo jím pověřené osobě. Předat dítě pověřené osobě lze jen na základě písemného pověření vystaveného zákonným zástupcem dítěte...“
- Pro oblast základního vzdělávání se jedná o vyhlášku **MŠMT č. 48/2005 Sb.**, o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, v jejímž ustanovení § 3 je uvedeno, že: „Bezpečnost a ochranu zdraví žáků ve škole, při vzdělávání mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání, a při akcích konaných mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání, zajišťuje právnícká osoba, která vykonává činnost školy, svými zaměstnanci, vždy však nejméně jedním pedagogickým pracovníkem. Zaměstnanec, který není pedagogickým pracovníkem, může ředitel školy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků určit pouze, pokud je zletilý a svéprávný...“
- Pro oblast středního vzdělávání se jedná o **vyhlášku MŠMT č. 13/2005 Sb.**, o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, která sice nehovoří podrobně o podmínkách výkonu dohledu nad žáky, ale v jejímž ustanovení § 2 je uvedeno, že: „Při stanovení počtu a velikosti skupin je ředitel školy povinen zohlednit požadavky na bezpečnost a ochranu zdraví žáků...“

2.2 ROZSAH NÁLEŽITÉHO DOHLEDU

Na tomto místě je nutné zdůraznit, že pedagogičtí pracovníci, tedy i asistenti pedagogů, vykonávají podle pokynů ředitele dozor i mimo školu, např. při praktickém vyučování, při praktické přípravě, při kurzech, exkurzích a jiných činnostech vyplývajících ze školních vzdělávacích programů, při účasti na soutěžích, přehlídkách popřípadě při jejich přípravě a na jiných akcích organizovaných školou. Podle rozhodnutí ředitele školy mohou dozor konat vedle pedagogických pracovníků i jiné osoby, které jsou zletilé, plně svéprávné a jsou v pracovněprávním vztahu ke škole. Tyto osoby musí být řádně poučeny o povinnostech dozoru a ředitel školy o tomto poučení provede písemný záznam, který osoba pověřená dozorem podepíše. Při akcích konaných mimo školu, kdy jsou jejich účastníci ubytováni v objektech jiných osob, dodržují žáci předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví a předpisy o požární ochraně platné v těchto objektech. Žáci dodržují stanovený režim dne a pokyny vydané pro dobu nočního klidu. Za seznámení žáků s těmito pokyny a za kontrolu jejich dodržování odpovídá vedoucí akce nebo jím určený pedagogický pracovník.

Rozsah
náležitého
dohledu

Povinnost náležitého dohledu mimo vyučování stanoví např.:

- **Zákon č. 258/2000 Sb.**, o ochraně veřejného zdraví, v jehož ustanovení § 10 odst. 1 je uvedeno, že: *„Fyzické osoby činné při škole v přírodě nebo zotavovací akci jako dozor nebo zdravotník musejí být k této činnosti zdravotně způsobilé...“*
- **Vyhláška MŠMT č. 55/2005 Sb.**, o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání, v jejímž ustanovení § 7 je uvedeno, že: *„Bezpečnost a ochranu zdraví žáků po dobu dopravy na soutěže a ze soutěží zajišťuje vysílající škola, pokud se se zákonným zástupcem žáka nedohodne jinak. V průběhu soutěže zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáků organizátor... U sportovních soutěží, uměleckých soutěží a dalších soutěží, kde to charakter soutěže vyžaduje a je to dáno organizačním řádem, zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáků vysílající škola v plném rozsahu, pokud se se zákonným zástupcem žáka nedohodne jinak...“*

Obsah těchto závazných právních předpisů zastřešuje a blíže specifikuje **Metodický pokyn MŠMT č. j. 24 246/2008-6** k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, v jehož ustanovení čl. 4 odst. 2 je uvedeno, že: *„Ředitelé zejména: Zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním, podle potřeby při přecházení žáků mezi budovami školy, do zařízení školního stravování a do školní družiny. Především v prostorách, kde k šikanování již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet...“* a **Metodický pokyn MŠMT č. j. 37014/2005-25** k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, v jehož ustanovení čl. 10 odst. 1, 2 a 4 je uvedeno, že: *„Školy jsou povinny vykonávat podle zvláštních předpisů nad nezletilými žáky náležitý dohled. Kromě bezpečnostních hledisek zajišťují pedagogičtí pracovníci při dohledu nad žáky také výchovné působení, a to v zájmu předcházení škodám na zdraví, majetku a životním prostředí. O zajištění náležitého dozoru rozhoduje ředitel školy. Vychází z konkrétních podmínek a přihlíží zejména k vykonávané činnosti, věku žáků a jejich rozumovému rozvoji (vyspělosti), dopravním a jiným rizikům. Ředitel školy pověří dozorem pedagogického pracovníka, stanoví rozvrh dozoru nad žáky a vyvėsí ho na takovém místě, aby bylo možno při kontrolní činnosti snadno rozpoznat, který pedagogický pracovník dozor koná... Pedagogický pracovník koná dozor nad žáky ve škole před vyučováním, po vyučování, o přestávkách mezi dvěma vyučovacími hodinami, podle potřeby při přechodu žáků z jedné budovy školy do druhé budovy školy, do školní jídelny, školní družiny apod. Při zajišťování dozoru nad žáky se postupuje podle rozvrhu dozoru. Jestliže ředitel školy povolí žákům pobyt ve škole před vyučováním, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním nebo po vyučování, zabezpečí jejich dozor. Dozor ve škole začíná nejméně 20 minut před začátkem dopoledního a 15 minut před začátkem odpoledního vyučování a končí odchodem žáků ze školy po skončeném vyučování... Při akcích konaných mimo školu, kdy jsou jejich účastníci ubytováni v objektech jiných osob, dodržují žáci předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví a předpisy o požární ochraně platné v těchto objektech. Žáci dodržují stanovený režim dne a pokyny vydané pro dobu nočního klidu.*

Za seznámení žáků s těmito pokyny a za kontrolu jejich dodržování odpovídá vedoucí akce nebo jím určený pedagogický pracovník. Vedoucí akce rozhodne o způsobu provádění dohledu v době nočního klidu...“ Tyto metodické pokyny jsou významné tím, že řeší problematiku rozsahu náležitého dohledu, a to jak v rámci školy, tak i mimo ni. Situaci v rámci jednotlivých škol, kde asistenti pedagoga působí, řeší vnitřní předpisy, tzv. školní řády.

SHRNUTÍ

Závěr vyplývající z textu této kapitoly je jasný. Ačkoliv právní řád České republiky neupravuje definici pojmu náležitý dohled, pracují s tímto pojmem mnohé právní předpisy a jiné na ně navazující dokumenty a jak bude vysvětleno v dalších kapitolách, porušení této povinnosti může mít pro asistenta pedagoga závažné následky.

LITERATURA

1. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
2. Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví.
3. Vyhláška MŠMT č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí.
4. Vyhláška MŠMT č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání.
5. Vyhláška MŠMT č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.
6. Vyhláška MŠMT č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři.
7. Vyhláška MŠMT č. 55/2005 Sb., o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání.
8. Metodický pokyn MŠMT čj. 24 246/2008-6 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení.
9. Metodický pokyn MŠMT čj. 37014/2005-25 k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

NÁLEŽITÝ DOHLED A ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU

V předchozím textu jsme si řekli, že **asistent pedagoga je zaměstnancem školy**, v níž je integrováno dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, vůči kterým má povinnost náležitého dohledu. Tato povinnost asistenta pedagoga má velký význam v tom smyslu, že její plnění upravuje zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ale také zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, zákon č. 40/2009 Sb., zákoník práce a další právní předpisy, které také zároveň upravují následky jejího porušení, jež totiž může za určitých situací založit odpovědnost asistenta pedagoga nejenom v občanskoprávní a trestněprávní rovině, ale může mít i pracovněprávní následky. V této kapitole se budeme věnovat problematice vzniku odpovědnosti za škodu, a to v souvislosti s porušením povinnosti náležitého dohledu podle občanského zákoníku a zákoníku práce.

3.1 RIZIKO VZNIKU ŠKODY

Asistent pedagoga a odpovědnost

Práce asistenta pedagoga je, jak bylo uvedeno výše, prací se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, a to s určitým rizikem vzniku škody nebo nemajetkové újmy, která je spojena snad se všemi lidskými činnostmi. Typicky můžeme předpokládat tři základní situace. Jednak může dojít k tomu, že majetkovou škodu či nemajetkovou újmu jiné osobě nebo i škole samotné, kde je žák integrován, způsobí přímo dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami nebo je tomuto žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami majetková škoda nebo nemajetková újma způsobena, což je druhá typická situace. Každá z těchto situací je podle platných právních předpisů řešena poněkud odlišně. Jako první si objasníme řešení situace, kdy je majetková škoda či nemajetková újma způsobena třetí osobě dítětem, žákem nebo studentem se speciálními vzdělávacími potřebami. (Eliáš, 2012)

3.2 PŘEDPOKLADY VZNIKU ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU

Předpoklady vzniku odpovědnosti

Na tomto místě je však třeba nejdříve uvést trochu teorie o **předpokladech vzniku odpovědnosti**, které stanoví občanský zákoník. Aby byla určitá osoba odpovědná, musí porušit nějakou zákonem stanovenou povinnost, z porušení této povinnosti, mluvíme jinak o protiprávním jednání, musí vzniknout škodlivý následek, který musí mít příčinu právě v tomto protiprávním jednání, které musí být zaviněné.

Prvním předpokladem vzniku odpovědnosti je tedy **protiprávní jednání**, které spočívá v porušení povinnosti, příkazu nebo zákazu stanoveného zákonem, v našem případě zejména občanským zákoníkem, zákoníkem práce nebo trestním zákoníkem.

Protiprávní jednání může mít jak podobu aktivního jednání, tak i opomenutí. (Eliáš, 2012)

Další podmínkou vzniku odpovědnosti je **škodlivý následek**, podle občanského zákoníku se jedná o škodu nebo nemajetkovou újmu. Škoda je materiální povahy. Jedná se o újmu v majetkové sféře, o zmenšení majetku, k němuž došlo v důsledku protiprávního jednání. Co se týče náhrady škody, ustanovení § 2951 odst. 1 občanského zákoníku stanoví, že škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích. Zatímco škoda má majetkovou povahu, nemajetková újma neznamenaá přímou ztrátu na majetku. Typicky se jedná o zásah do života, zdraví, cti, soukromí osoby apod. Následky této újmy bývají zpravidla velice závažné a v konečném důsledku se mohou projevit i v majetkových poměrech poškozeného. Ve vztahu k nemajetkové újmě ustanovení § 2951 odst. 2 občanského zákoníku stanoví, že nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy. Jiným způsobem myslíme např. písemnou omluvu. (Eliáš, 2012)

Dalším prvkem pro vznik odpovědnosti za škodu nebo nemajetkovou újmu je **příčinná souvislost** mezi protiprávním jednáním a majetkovou škodou či nemajetkovou újmu. Příčinnou souvislostí rozumíme, že majetková škoda či nemajetková újma musejí být následkem protiprávního jednání, což znamená, že škoda by bez protiprávního jednání nenastala. Jinak řečeno protiprávní jednání musí se způsobenou škodou těsně souviset z hlediska časového a místního a musí s ní být v přímé souvislosti. (Eliáš, 2012)

Posledním prvkem pro vznik odpovědnosti za škodu nebo nemajetkovou újmu je **zavinění**, tj. psychický vztah škůdce ke vzniklé škodě. Rozlišujeme dvě formy zavinění, a to úmysl a nedbalost, které se vyskytují ve dvou stupních, a to v úmyslu přímém a nepřímém a nedbalosti vědomé a nevědomé. Úmysl přímý pak znamená, že škůdce přímo chtěl způsobit škodu, úmysl nepřímý znamená, že škůdce sice škodu přímo způsobit nechtěl, věděl však, že při jeho jednání k ní dojít může a pro ten případ, kdyby ke škodě došlo, s tím byl srozuměn. Při vědomé nedbalosti škůdce věděl, že svou činností může škodu způsobit, ale bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že škoda nevznikne. Při nevědomé nedbalosti nevěděl škůdce, že svým jednáním může škodu způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem vědět měl a mohl. (Eliáš, 2012)

Pokud jsou **naplněny a přítomny všechny tyto základní prvky**, tj. protiprávní jednání, škoda, příčinná souvislost a zavinění, jsou naplněny základní předpoklady vzniku odpovědnostního vztahu mezi škůdcem, tj. tím, kdo majetkovou škodu či nemajetkovou újmu způsobil, a poškozeným, tj. tím, kterému byla majetková škoda či nemajetková újma způsobena, jehož obsahem je povinnost škůdce poškozenému škodu nahradit. (Eliáš, 2012)

3.3 ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU ŽÁKEM TŘETÍ OSOBY

Odpovědnost podle občanského zákoníku Vzhledem k výše uvedenému je také nutné si položit otázku, zda je postavení dětí, žáků nebo studentů se speciálními vzdělávacími potřebami v oblasti stanovení odpovědnosti za škodu něčím typické nebo charakteristické. V této souvislosti je nutné si zodpovědět základní otázku, kdo dítě, žák či student se speciálními vzdělávacími potřebami z hlediska odpovědnosti za škodu vlastně je. Vzhledem k ustanovení **§ 36 odst. 1 školského zákona**, kde je uvedeno, že:

*„Školní docházka je povinná po dobu devíti školních roků, nejvýše však do konce školního roku, v němž žák dosáhne **sedmnáctého roku věku**...“*

a ustanovení **§ 16 odst. 1 školského zákona**, kde je uvedeno, že:

*„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba **se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním**...“*

je jasné, že se jedná o **osoby nezletilé** (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, k tomu v ustanovení § 30 odst. 1 uvádí, že zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku) nebo **stížené duševní poruchou**. A tyto skutečnosti mají velmi významný vliv na případnou odpovědnost dětí, žáků nebo studentů se speciálními vzdělávacími potřebami za škodu nebo nemajetkovou újmu, čili odpověď je kladná. Odpovědnost za škodu nebo nemajetkovou újmu způsobenou osobami nezletilými či osobami stíženými duševní poruchou je v současné době upravena v ustanovení **§ 2920 odst. 1 a 2 občanského zákoníku**, kde je uvedeno, že:

*„**Nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí způsobenou škodu, pokud byl způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; poškozenému náleží náhrada škody i tehdy, nebránil-li se škůdci ze šetrnosti k němu... Nebyl-li nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, má poškozený právo na náhradu, je-li to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného**...“*

Pokud by se protiprávního jednání dopustila osoba nezletilá, tj. typicky mladší 18 let, která není plně svéprávná (svéprávnost lze získat i před dosažením 18. roku věku tzv. emancipací nebo uzavřením manželství, rozumíme jí způsobilost svým právním

jednáním, např. podpisy smluv, zakládat pro svoji osobu práva a povinnosti) nebo osoba stížená duševní poruchou, což se typicky může týkat dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, bylo by třeba posoudit, zda v okamžiku protiprávního jednání, tzn. způsobení škody nebo nemajetkové újmy, byla schopna ovládnout své jednání a posoudit jeho následky. (Eliáš, 2012). Z logiky věci je jasné, že u osob, které jsou zletilé a netrpí duševní poruchou, se tyto schopnosti neposuzují, nebude v jejich případě postupováno podle těchto ustanovení občanského zákoníku, ale podle obecných ustanovení odpovědnosti za škodu.

Jaký má tento právní stav vliv na postavení pedagogických pracovníků a také asistentů pedagoga? Odpověď je jasná, zásadní. Pedagogický pracovník, tedy i asistent pedagoga, je osobou, která má povinnost náležitého dohledu nad dětmi žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami, pročež v ustanovení **§ 2921 občanského zákoníku** je uvedeno, že:

*„Společně a nerozdílně se škůdcem nahradí škodu i ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Není-li škůdce povinen k náhradě, nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad škůdcem **zanedbal dohled.**“*

PŘÍKLAD ODPOVĚDNOSTI ASISTENTA PEDAGOGA

Třída pátáků jde s učitelkou navštívit festival Mezi ploty. Jdou spořádaně ve dvojstupu, děti jsou poučené. Najednou jedno dítě vybočí z útvaru, vezme kámen a hodí ho na zaparkované vozidlo. Tomu rozbije čelní sklo. Učitelka pospíchá, a proto zanechá za stěračem vzkaz. Majitel vozidla se ozve a žádá náhradu škody na povinném. Rodiče se brání, že v danou dobu nebyli povinováni dohledem. Učitelce se nepodařilo prokázat, že náležitý dohled nezanedbala, a vzniklou škodu uhradila.

Ustanovení § 2921 občanského zákoníku navazuje na obecnou úpravu odpovědnosti za škodu podle ustanovení § 2909 a následujících. Svým způsobem představuje odpovědnost nezletilých osob a osob stížených duševní poruchou **výjimečné ustanovení**. Jestliže obecně platí pravidlo, že pokud někdo způsobí druhému škodu, je povinen ji nahradit, v tomto případě občanský zákoník nečiní za škodu odpovědným pouze škůdce, ale předpokládá společně s ním i odpovědnost osoby, která je nad ním povinna vykonávat náležitý dohled, a v určitých případech dokonce může škoda jít k tíži poškozené osoby. (Eliáš, 2012)

To, zda se asistent pedagoga bude podle ustanovení § 2091 občanského zákoníku do určité míry podílet na náhradě škody, kterou způsobilo dítě, žák či student se speciálními vzdělávacími potřebami, záleží právě na tom, zda zanedbal, či nezanedbal náležitý dohled. V této souvislosti mohou nastat **čtyři následující situace**.

Povinnost
náhrady

- Může dojít k tomu, že přes duševní poruchu či nezletilost vznikne odpovědnost za škodu jen u těchto osob, protože v okamžiku vzniku škody byly způsobilé ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, a asistent pedagoga povinný výkonem náležitého dohledu jej zanedbal.
- Může dojít k tomu, že za škodu bude odpovídat pouze asistent pedagoga, pokud se prokáže, že zanedbal povinnost náležitého dohledu nad osobami, které nejsou způsobilé ovládnout své jednání a posoudit jeho následky.
- Může rovněž dojít k tomu, že za škodu bude společně a nerozdílně odpovídat jak asistent pedagoga, tak i osoba nezletilá či stížená duševní poruchou, pokud je schopna ovládnout své jednání a posoudit jeho následky a asistent pedagoga zanedbá povinnost náležitého dohledu.
- Hypoteticky může dojít i k tomu, že odpovídat za škodu nebude nikdo, protože asistent pedagoga svoji povinnost náležitého dohledu zanedbá a osoba nezletilá či stížená duševní poruchou není schopna ovládnout své jednání a posoudit jeho následky. (Eliáš, 2012)

3.4 ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU ŠKOLOU ŽÁKOVÍ

(Odpovědnost školy vůči žákovi) Další možností je situace, kdy bude škoda způsobena dítěti, žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami v rámci školního vyučování nebo v rámci mimoškolních aktivit. Za tuto způsobenou škodu nebo nemajetkovou újmu primárně odpovídá škola. V současné době je odpovědnost škol, s výjimkou škol mateřských, upravena v ustanovení § 391 odst. 2 a 3 zákoníku práce, v nichž je uvedeno, že:

*„Za škodu, která vznikla **žákům základních škol, základních uměleckých škol, zvláštních škol a pomocných škol** při vyučování nebo v přímé souvislosti s ním, odpovídá škola; při výchově mimo vyučování ve školském zařízení nebo v přímé souvislosti s ní odpovídá školské zařízení. Nevystupuje-li škola nebo školské zařízení v právních vztazích svým jménem a nemá-li odpovědnost vyplývající z těchto vztahů, odpovídá žákům zřizovatel školy, popřípadě školského zařízení... Příslušná **škola odpovídá** žákům středních škol (gymnází, středních odborných škol, středních odborných učilišť), vyšších odborných škol, konzervatoří a jazykových škol s právem státní závěrečné zkoušky za škodu, která jim vznikla porušením právních povinností nebo úrazem při teoretickém a praktickém vyučování ve škole nebo v přímé souvislosti s ním. Došlo-li ke škodě při praktickém vyučování u právnické nebo fyzické osoby nebo v přímé souvislosti s ním, odpovídá za škodu právnická nebo fyzická osoba, u níž se vyučování uskutečňovalo. Došlo-li ke škodě při výchově mimo vyučování ve školském zařízení nebo v přímé souvislosti s ní, odpovídá za škodu příslušné školské zařízení.*

Nevystupuje-li škola nebo školské zařízení v právních vztazích svým jménem a nemá-li odpovědnost vyplývající z těchto vztahů, odpovídá za škodu zřizovatel školy nebo školského zařízení...

Podle školského zákona škola vykonává svoji činnost jakožto právnická osoba. Odpovědnost za škodu nebo nemajetkovou újmu způsobenou žákovi podle ustanovení **§ 391 zákoníku práce** nese vždy právnická osoba vykonávající činnost školy. V případech, kdy škola nemá právní subjektivitu (v případě škol a školských zařízení zřizovaných Ministerstvem obrany ČR, Ministerstvem spravedlnosti ČR a Ministerstvem vnitra ČR), odpovídá za škodu jejich zřizovatel.

Ustanovení § 391 zákoníku práce také zdůrazňuje odpovědnost právnické osoby vykonávající činnost školy za škodu vzniklou výhradně porušením právních povinností nebo úrazem v případě žáků středních škol, vyšších odborných škol, konzervatoří, jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky, studentů vysokých škol při teoretickém a praktickém vyučování ve škole nebo v přímé souvislosti s ním.

Odpovědnost školy v případech uvedených v ustanovení § 391 zákoníku práce je odpovědností **absolutní objektivní**, tzn. že zákoník práce nepřipouští možnost vyvinění se z odpovědnosti právnické osoby vykonávající činnost školy, dojde-li tedy ke škodě nebo nemajetkové újmě žáka či studenta v rámci vyučování nebo v přímé souvislosti s ním.

PŘÍKLAD ODPOVĚDNOSTI ŠKOLY

Dítě si v rámci vyučování zlomí nohu a utrpí otřes mozku následkem pádu ze židle, který zapříčinil špatný stav tohoto kusu nábytku, přičemž skutečnost, že židle jsou nekvalitní, byla vedení školy známa. Celá událost se odehrála za dozoru zkušeného učitele, který do školy nastoupil teprve nedávno a o stavu vybavení nic nevěděl. Škola je dle školského zákona povinna zajistit bezpečnost dětí a předcházet případným úrazům mimo jiné tím, že se ujistí, že nábytek, který je dětmi užíván, je v pořádku a jeho užívání není nebezpečné. V opačném případě zákon předpokládá, že došlo k porušení této zákonné povinnosti ve smyslu § 2910 NOZ. Bylo by pak na škole, aby prokázala, že nic nezanedbala. V tuto chvíli by se dalo namítnout, že dítě bylo přeci pod dozorem učitele, a tedy i on nese svou část viny. Ustanovení § 2921 NOZ osobě vykonávající dohled nad nezletilým, čili učiteli, ukládá povinnost nahradit újmu společně a nerozdílně se škůdcem, v našem případě školou. To ale pouze jestliže zanedbal náležitý dohled. Pokud by tedy učitel o špatném stavu židle věděl, byl by odpovědný k náhradě újmy spolu se školou. Pakliže mu závady na židli známy nebyly a ani být nemohly, nemůžeme o jeho nedbalosti v této souvislosti hovořit.

Odpovědnost za škodu v případě dětí **mateřských škol** se řídí ustanoveními občanského zákoníku, ve kterých je upravena odpovědnost za škodu, tedy opět výše zmíněnými ustanoveními § 2920 a 2921 občanského zákoníku. Dojde-li tedy ke způsobení

škody nebo nemajetkové újmy dítěti v mateřské škole, jedná se o objektivní odpovědnost, které se mateřská škola může zprostit, jestliže prokáže, že náležitý dohled nezanedbala. Celkově jsou tedy možné tři různé varianty odpovědnosti za škodu nebo nemajetkovou újmu:

- Dítě si odpovídá za škodu výlučně samo, jestliže v okamžiku vzniku škody je schopno ovládnout své jednání a posoudit jeho následky a škola prokáže, že náležitý dohled nezanedbala (škola se zproští odpovědnosti).
- Za škodu odpovídá škola poměrně v případě, že se jí nepodaří prokázat, že náležitý dohled nebyl zanedbán, ale dítě bylo schopno ovládnout své jednání a posoudit jeho následky.
- Výlučně odpovídá škola (dítě není schopno ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky a škole se nepodaří zprostit odpovědnosti).

V této souvislosti je také nutné zdůraznit, že školy musejí podle ustanovení § 365 zákoníku práce uzavřít **pojištění** pro případ své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání svých zaměstnanců. Pro případ odpovědnosti za škodu vzniklou na věcech, životě a zdraví dětí, žáků a studentů se školy mohou, ale nemusí pojistit. Další možné pojistky mohou např. být pojištění majetku, živelní pojištění, pojištění pro případ odcizení, pojištění elektronických zařízení apod. (Eliáš, 2012)

3.5 ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU ZPŮSOBENOU ŽÁKEM ŠKOLE

Odpovědnost
žáka vůči škole

Poslední možností, která souvisí s odpovědnostními vztahy v rámci činnosti asistenta pedagoga, je možnost způsobení škody dítětem, žákem či studentem **škole**, ve které jsou integrováni. Odpověď je jednoduchá. Podle ustanovení § 2920 a 2921 občanského zákoníku se postupuje v případě odpovědnosti dětí a nezletilých žáků základních škol. V případě zletilých žáků základních škol, kteří netrpí duševní poruchou, se postupuje podle obecných ustanovení občanského zákoníku.

Poněkud jiná je situace u žáků středních škol, konzervatoří a jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky nebo studentů vyšších odborných škol, u nichž ustanovení § 391 odst. 1 zákoníku práce stanoví, že:

„Žáci střední školy, konzervatoře a jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky nebo studenti vyšší odborné školy odpovídají právnické osobě vykonávající činnost dané školy nebo školského zařízení nebo právnické nebo fyzické osobě, na jejíchž pracovištích se uskutečňuje praktické vyučování, za škodu, kterou jí způsobili při teoretickém nebo praktickém vyučování anebo v přímé souvislosti s ním.

Pokud ke škodě došlo při výchově mimo vyučování ve školském zařízení nebo v přímé souvislosti s ní, odpovídají žáci nebo studenti za škodu právnické osobě vykonávající činnost tohoto školského zařízení. Pokud ke škodě došlo při studiu nebo praxi nebo v přímé souvislosti s nimi u jiné právnické osoby nebo fyzické osoby, odpovídají studenti právnické nebo fyzické osobě, u níž se studium nebo praxe uskutečňovaly...“

Pokud výše zmínění žáci střední školy, konzervatoře a jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky nebo studenti vyšší odborné školy způsobí škodu při teoretickém nebo praktickém vyučování anebo v přímé souvislosti s ním, odpovídají škole podle ustanovení § 391 zákoníku práce. V ostatních případech se odpovědnost řeší podle příslušných ustanovení občanského zákoníku. (Eliáš, 2012)

SHRNUTÍ

V této kapitole bylo uvedeno, jakým způsobem právní řád České republiky reaguje na riziko vzniku škody při práci s dětmi, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami. Jedná se o situace, kdy majetkovou škodu či nemajetkovou újmu jiné osobě nebo i škole samotné, kde je žák integrován, způsobí přímo dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami nebo je tomuto žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami majetková škoda nebo nemajetková újma způsobena. Nesmíme zapomínat na dvě základní věci. Jednak na to, že dané situace řeší jak občanský zákoník, tak i zákoník práce, o jehož významu si v souvislosti s pojmem náležitého dohledu řekneme více v následující kapitole.

LITERATURA

1. ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 802. ISBN 978-80-7208-922-2.
2. BĚLINA, M. a kol. *Pracovní právo*. 5., doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 599 s. ISBN 978-80-7400-405-6.
3. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

NÁLEŽITÝ DOHLED A ZÁKONÍK PRÁCE

Jak bylo uvedeno výše, porušení povinnosti náležitého dohledu asistentem pedagoga pro něj může mít negativní pracovněprávní následky. Tato kapitola je věnována zejména povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu způsobenou porušením povinnosti náležitého dohledu, rozsahu této povinnosti k náhradě a spojení povinnosti náležitého dohledu s pracovní kázní podle zákona č. 202/2006 Sb., zákoníku práce.

4.1 ROZSAH NÁHRADY ŠKODY

Odpovědnost
podle zákoníku
práce

Jednou ze základních povinností asistenta pedagoga jako pedagogického pracovníka je jeho povinnost vykonávat náležitý dohled. Jakou to má souvislost se zněním zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce? Odpověď je opět jednoduchá, protože tato souvislost je velmi silná a zásadní. Řádné plnění povinnosti náležitého dohledu ze strany asistenta pedagoga je zároveň plněním jedné z povinností vůči zaměstnavateli a také součástí jeho pracovní kázně. Člověk, i asistent pedagoga, je ale tvor omylný, může zanedbat povinnost náležitého dohledu a z tohoto porušení dojde ke způsobení škody nebo nemajetkové újmy. Zde je potom zásadní odpovědět na další otázku, do jaké míry se musí asistent pedagoga podílet na náhradě škody nebo nemajetkové újmy vzniklé z porušení jeho povinnosti.

Rozsah náhrady
škody

Pokud tedy dojde k zanedbání povinnosti náležitého dohledu ze strany asistenta pedagoga, znamená to, že je povinen se podílet na náhradě celkové výše škody či nemajetkové újmy způsobené dítětem, žákem či studentem se speciálními vzdělávacími potřebami poškozenému či škole nebo na náhradě škody či nemajetkové újmy způsobené jim samotným? Odpověď, která již byla naznačena výše, zní ne. V této souvislosti si musíme uvědomit, že se tyto částky mohou vyšplhat do výše statisíců nebo milionů korun. Odpověď je poněkud složitější. Pokud jsme si asistenta pedagoga definovali jako zaměstnance školy, je pro jeho postavení z hlediska odpovědnosti za škodu nebo nemajetkovou újmu v případě, že došlo k porušení povinnosti náležitého dohledu, klíčové ustanovení **§ 2 a 6 zákoníku práce**, ve kterých je uvedeno, že: „**Zaměstnancem** je fyzická osoba, která se zavázala k výkonu závislé práce v základním pracovněprávním vztahu... **Závislou prací** je práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a podřízenosti zaměstnance **jménem zaměstnavatele**, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně...“ Lidsky řečeno to znamená, že asistent pedagoga veškerou svoji činnost, i náležitý dohled, vykonává **jménem a na odpovědnost zaměstnavatele**. Pokud tedy asistent pedagoga při výkonu své práce, tj. pedagogické činnosti, poruší svoji povinnost náležitého dohledu, za porušení této povinnosti bude primárně odpovídat zaměstnavatel, tj. škola, v níž vykonává pedagogickou činnost, pokud neprokáže, že nedošlo k zanedbání náležitého dohledu. Zaměstnavatel v tomto případě bude povinen nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu způsobenou dítětem, žákem či studentem se speciálními vzdělávacími potřebami podle příslušných ustanovení občanského zákoníku a někdy společně a nerozdílně s těmito dětmi, žáky či studenty,

pokud u nich budou splněny podmínky stanovené občanským zákoníkem pro vznik odpovědnosti za škodu. (Vysokajová, Kahle, Doležilek, 2007)

Asistent pedagoga se bude zaměstnavateli odpovídat z důvodu porušení povinnosti náležitého dohledu **podle příslušných ustanovení zákoníku práce**. Rozsah náhrady, ke které je zaměstnanec povinen, je stanoven zákoníkem práce různě. V zásadě mohou nastat **tři situace**. První z nich je případ, kdy asistent pedagoga **poruší povinnost náležitého dohledu** sice z **nedbalosti**, ale zároveň ve stavu **opilosti nebo po zneužití jiných návykových látek**. Dále může nastat situace, kdy asistent pedagoga poruší povinnost náležitého dohledu **úmyslně**. V těchto dvou případech bude zaměstnanec odpovídat za celou skutečnou škodu nebo nemajetkovou újmu **bez omezení**, tedy v plné výši. Odlišná situace nastává v případech, kdy asistent pedagoga poruší povinnost náležitého dohledu **z nedbalosti bez vlivu alkoholu nebo jiných návykových látek**. V těchto případech je jeho odpovědnost limitována a asistent pedagoga zaměstnavateli odpovídá nejvýše do částky, která odpovídá **čtyřapůlnásobku** jeho průměrného měsíčního výdělku před porušením povinnosti náležitého dohledu. (Vysokajová, Kahle, Doležilek, 2007)

PŘÍKLAD SOUKROMOPRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI ASISTENTA PEDAGOGA

Vypraví-li se pedagogický pracovník školy s dětmi o víkendu na výlet a tuto práci nemá nařízenou zaměstnavatelem jako přesčasovou, ani na tuto dobu nemá uzavřenou dohodu o provedení práce, vystupuje v tomto čase jako jakákoliv jiná fyzická osoba. Je ve stejném postavení, jako by se s dětmi vypravil na víkend například vedoucí rybářského kroužku. Je na rodičích, jak se dohodnou s přítomnou dospělou osobou na zajištění bezpečnosti a dozoru.

V zákoníku práce je vymezeno poměrné omezení odpovědnosti asistenta pedagoga v případě, že také **zaměstnavatel poruší své povinnosti** v oblasti náležitého dohledu. V tomto případě má důkazní břemeno asistent pedagoga, který musí prokázat, že také zaměstnavatel porušil své povinnosti a je dána příčinná souvislost mezi tímto porušením povinností ze strany zaměstnavatele a vznikem škody nebo nemajetkové újmy. Asistent pedagoga tedy v takovém případě odpovídá jen poměrně podle míry svého zavinění, přičemž je nutno dodat, že v takovém případě je třeba u něj zkoumat nejen míru jeho zavinění, ale také závažnost porušení pracovních povinností, tzn. povinnosti náležitého dohledu. Je nutno ale dodat, že odpovědnost asistenta pedagoga lze takto omezit pouze v případě, že jde o porušení povinnosti náležitého dohledu z nedbalosti, jelikož pokud zaměstnanec tuto svoji povinnost poruší úmyslně, odpovídá za celou vzniklou škodu nebo nemajetkovou újmu a jeho odpovědnost nelze omezit ani vzhledem k porušení povinností zaměstnavatele. (Vysokajová, Kahle, Doležilek, 2007)

Zákoník práce také předpokládá situace, kdy povinnost náležitého dohledu v konkrétní situaci poruší **více zaměstnanců** školy. Asistent pedagoga v takovém případě odpovídá jen poměrně podle míry svého zavinění. Pro každého z těchto zaměstnanců platí limit čtyřapůlnásobku platu, pokud porušili povinnost náležitého dohledu z nedbalosti. Poruší-li ale některý z těchto zaměstnanců povinnost náležitého dohledu úmyslně, je odpovědný za celou škodu nebo nemajetkovou újmu a zaměstnanci, kteří porušili povinnost náležitého dohledu z nedbalosti, za ni neodpovídají. (Vysokajová, Kahle, Doležilek, 2007)

4.2 NÁLEŽITÝ DOHLED A PRACOVNÍ KÁZEŇ

Bez ohledu na to, v jakém rozsahu je povinen asistent pedagoga zaměstnavateli nahradit škodu vzniklou zanedbáním náležitého dohledu, může být toto zanedbání zaměstnavatelem, vzhledem k okolnostem případu, posouzeno jako **zvláště hrubé porušení pracovní kázně** ze strany asistenta pedagoga, což může být jeden z důvodů pro okamžité zrušení pracovního poměru zaměstnavatelem podle ustanovení § 55 odst. 1 písm. b) zákoníku práce. K zániku pracovního poměru dochází v okamžiku, kdy je zaměstnanci doručeno oznámení o okamžitém zrušení pracovního poměru. Zaměstnavatel musí pracovní poměr zrušit co nejdříve od okamžiku, od kterého ví o důvodech vedoucích k okamžitému zrušení, podle ustanovení § 58 zákoníku práce tak musí učinit nejpozději do dvou měsíců ode dne, kdy se o důvodu okamžitého zrušení pracovního poměru dověděl. Zaměstnavatel musí okamžité zrušení pracovního poměru patřičně odůvodnit. Okamžité zrušení pracovního poměru bez udání důvodu vede k jeho neplatnosti. Asistent pedagoga jako pedagogický pracovník má v této souvislosti některé možnosti obrany. (Vysokajová, Kahle, Doležilek, 2007)

4.3 OKAMŽITÉ ZRUŠENÍ PRACOVNÍHO POMĚRU A MOŽNOSTI OBRANY

Okamžité
zrušení
pracovního
poměru

V případě, kdy zaměstnavatel provedl **neplatně** okamžité zrušení pracovního poměru nebo učinil neplatné zrušení ve zkušební době, platí, že pracovní poměr zaměstnance trvá i nadále, avšak jen za podmínky, že tento zaměstnanec oznámí zaměstnavateli bez zbytečného odkladu a písemně, že trvá na tom, aby ho dále zaměstnával. Pokud za dané situace zaměstnanec učiní vůči zaměstnavateli písemnou výzvu k dalšímu zaměstnávání, pak je zaměstnavatel povinen poskytovat zaměstnanci tzv. náhradu mzdy. Pokud zaměstnavatel provede neplatně okamžité zrušení pracovního poměru,

zaměstnanec nenamítá neplatnost tohoto rozvázání a zároveň netrvá na dalším zaměstnávání, pak pracovní poměr končí dnem, kdy zaměstnavatel provedl toto neplatné rozvázání pracovního poměru a kdy měl pracovní poměr tímto zrušením skončit. (Vysokajová, Kahle, Doležilek, 2007)

Podle ustanovení § 72 zákoníku práce má zaměstnanec právo se se zaměstnavatelem ohledně neplatnosti rozvázání pracovního poměru soudit. Dle daného ustanovení může být neplatnost rozvázání pracovního poměru uplatněna u soudu nejpozději ve lhůtě 2 měsíců ode dne, kdy měl pracovní poměr skončit tímto neplatným rozvázáním. Po uplynutí lhůty 2 měsíců již nelze úspěšně napadnout neplatnost rozvázání pracovního poměru. (Vysokajová, Kahle, Doležilek, 2007)

SHRNUTÍ

V této kapitole byla vysvětlena souvislost povinnosti asistenta pedagoga vykonávat náležitý dohled se zněním zákoníku práce. Je nutné si zapamatovat, že pokud je následkem porušení povinnosti náležitého dohledu způsobení škody nebo nemajetkové újmy, je asistent pedagoga povinen se na jejich náhradě podílet, a to podle okolností, za kterých k porušení povinnosti náležitého dohledu došlo.

LITERATURA

1. ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 802. ISBN 978-80-7208-922-2.
2. BĚLINA, M. a kol. *Pracovní právo*. 5., doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 599 s. ISBN 978-80-7400-405-6.
3. VYSOKAJOVÁ, M.; KAHLE, B.; DOLEŽÍLEK J. *Zákoník práce s komentářem*. Praha: ASPI, 2007. 471 s. ISBN 80-735-7224-9.
4. Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

NÁLEŽITÝ DOHLED A TRESTNÍ PRÁVO

V předcházejícím textu bylo uvedeno, že porušení povinnosti náležitého dohledu asistentem pedagoga může vést k založení jeho trestní odpovědnosti. Tato kapitola je věnována zejména základním otázkám trestní odpovědnosti a páchaní trestné činnosti jakožto následku porušení povinnosti náležitého dohledu podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Tato kapitola také přináší základní informace o trestním řízení podle zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu.

5.1 PŘEDPOKLADY TRESTNÍ ODPOVĚDNOSTI

Asistent pedagoga jako trestně odpovědná osoba

Jak bylo uvedeno výše, v procesu vzdělávání dětí, žáků a studentů může dojít k mnohým kritickým situacím, které mohou založit odpovědnost určité osoby, tzn. jak samotného dítěte, žáka či studenta se speciálními vzdělávacími potřebami, tak také asistenta pedagoga, který má povinnost náležitého dohledu. Porušení povinnosti náležitého dohledu může mít pro asistenta pedagoga, kromě výše rozebraných občanskoprávních nebo pracovněprávních, i **trestněprávní následky** v podobě trestní odpovědnosti. Na tomto místě textu si proto uvedeme základní informace týkající se trestní odpovědnosti asistentů pedagoga a také zmíníme typické situace, které mohou vést k založení trestní odpovědnosti asistenta pedagoga. (Jelínek, 2011)

Předpoklady trestní odpovědnosti

Na prvním místě je nutné uvést, že k založení trestní odpovědnosti vede spáchání trestného činu, čímž vzniká povinnost pachatele strpět sankce stanovené **zákonem č. 40/2009 Sb., trestním zákoníkem**. **Trestným činem** podle trestního zákoníku je podle ustanovení § 13 trestního zákoníku protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje určité znaky. Je důležité podotknout, že všechny trestné činy a jejich znaky jsou vymezeny právě trestním zákoníkem. Těmito znaky jsou:

- **znaky skutkové podstaty trestného činu;**
- **stanovený věk a přičetnost.**

Jednoduše řečeno znaky skutkové podstaty rozumíme popis toho, co se podle trestního zákoníku nesmí. Co se týče věku a přičetnosti, trestní zákoník v ustanovení § 25 a 26 stanoví, že trestně odpovědný není ten, kdo v době spáchání trestného činu nedovršil patnáctého roku věku, a také ten, kdo pro duševní poruchu v době spáchání trestného činu nemohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost nebo ovládat své jednání. Je jasné, že je zde silný předpoklad vyvození trestní odpovědnosti asistenta pedagoga, protože podle zákona o pedagogických pracovnících se musí jednat o osobu zletilou, svéprávnou a zdravotně způsobilou, čili u něj musejí být z logiky věci naplněny požadavky věku a přičetnosti. Ke vzniku trestní odpovědnosti tedy trestní zákon vyžaduje naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu a znaku věku a přičetnosti. V tomto případě hovoříme o dokonání trestného činu. (Jelínek, 2011)

5.2 PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI

Trestné činy dělíme na **přečiny a zločiny**. Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny. Zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Trestnými činy mohou být jen činy nedovolené trestním zákoníkem, tzv. činy protiprávní. Protože ne každý nedovolený čin je zároveň trestným činem, některé z nich jsou jen přestupky, kázeňskými nebo disciplinárními delikty, některé jsou postiženy jen občanskoprávní sankcí, zejména povinností k náhradě škody. Tyto ale předmětem našeho zájmu nebudou. (Jelínek, 2011)

Dělení
trestných činů

Trestní zákoník v ustanoveních § 28 až 32 také předpokládá tzv. **okolnosti vylučující protiprávnost**. Jedná se o situace, kdy se asistent pedagoga sice dopustí činu, který naplňuje znaky některého činu podle trestního zákoníku, trestní odpovědnost asistenta pedagoga však vyvodit nelze, protože nastala určitá okolnost, která vylučuje protiprávnost činu. Podle trestního zákoníku se jedná zejména o nutnou obranu a krajní nouzi. Nutná obrana spočívající v tom, že někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem. O nutnou obranu nejde, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku (typicky by se mohlo jednat o situaci, kdy někdo napadne dítě, žáka nebo studenta se speciálními vzdělávacími potřebami a asistent pedagoga by tento útok třetí osoby odrazil tak, že by útočníkovi byla způsobena újma na zdraví). Krajní nouze spočívá v tom, že někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem. Ta rovněž není trestným činem. O krajní nouzi nejde, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo je způsobený následek zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil (typicky by se mohlo jednat o situaci, kdy by asistent pedagoga použil věc dítěte, žáka nebo studenta k ochraně života a zdraví dalších, čímž by došlo k poškození nebo zničení dané věci). V těchto případech by asistent pedagoga za svoje jednání nebyl trestně odpovědný. (Jelínek, 2011)

Okolnosti
vylučující
protiprávnost

Trestní zákoník uvádí v ustanoveních § 33 až 35 také důvody **zániku trestní odpovědnosti**. Jedná se o okolnosti, které nastanou po spáchání trestného činu dříve, než je o něm pravomocně rozhodnuto, a které způsobují jednou provždy zánik práva státu na potrestání pachatele. Vůči pachateli tedy nemohou být vyvozovány důsledky, které jinak vyplývají ze spáchání trestného činu.

Zánik trestní
odpovědnosti

Důvody zániku trestní odpovědnosti jsou:

- **účinná lítost;**
- **promlčení trestního stíhání.**

Účinná lítost spočívá v tom, že asistent pedagoga vlastní aktivní činností dobrovolně zamezí nebo napraví škodlivý následek trestného činu, anebo v době, kdy škodlivému následku činu může být ještě zabráněno, učiní o trestném činu dobrovolné oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu (typicky by se mohlo jednat o situaci, kdy asistent pedagoga poškodí nebo zničí věc dítěte, žáka nebo studenta se speciálními vzdělávacími potřebami a následně celou škodu dobrovolně uhradí). Při promlčení trestního stíhání zaniká trestnost činu uplynutím doby stanovené zákonem. Důvody promlčení jsou hmotněprávní a procesní. Protože plynutím času postupně slábnou, až docela zaniká potřeba trestu, nebezpečnost činu se zmenšuje, negativní reakce společenského vědomí slábnou, pachatele, který nespáchal další čin lze považovat za napraveného, takže není třeba ukládat trest a také nastávají potíže s dokazováním, neboť plynutí času oslabuje sílu důkazů, důkazy pozbývají spolehlivosti nebo je již není možné opatřit. (Jelínek, 2011)

5.3 TRESTNÉ ČINY SOUVISEJÍCÍ S NÁLEŽITÝM DOHLEDEM

(Trestné činy) Potom, co jsme si uvedli několik základních informací o trestných činech, je nutné uvést, jaké **trestné činy** mohou souviset s **činností asistentů pedagoga**, tzn. z jakých trestných činů může být asistent pedagoga obviněn, pokud poruší povinnost náležitýho dohledu. Jedná se zejména o:

- **usmrcení z nedbalosti, které je upraveno § 143 trestního zákoníku;**
- **těžké ublížení na zdraví z nedbalosti, které je upraveno § 147 trestního zákoníku;**
- **ublížení na zdraví z nedbalosti, které je upraveno § 148 trestního zákoníku;**
- **neposkytnutí pomoci, které je upraveno § 150 trestního zákoníku.**

USMRCENÍ Z NEDBALOSTI:

„Kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti... Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona... Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony... Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 3 smrt nejméně dvou osob...“

TĚŽKÉ UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ Z NEDBALOSTI:

„Kdo jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti... Odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona... Kdo z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let...“

UBLÍŽENÍ NA ZDRAVÍ Z NEDBALOSTI:

„Kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti... Kdo z nedbalosti způsobí ublížení na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta...“

NEPOSKYTNUTÍ POMOCI:

„Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta... Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti...“

Výčet těchto trestných činů je dán zejména tím, že **porušení povinnosti náležitěho dohledu** ze strany asistenta pedagoga, tj. důležité povinnosti vyplývající z jeho zaměstnání, může vést k **újmě na zdraví** dítěte, žáka nebo studenta se speciálními vzdělávacími potřebami, nad kterými má asistent pedagoga povinnost dohledu. Pokud tedy orgány činné v trestním řízení prokáží, že asistent pedagoga porušil svoji povinnost náležitěho dohledu, typicky z nedbalosti, tzn. že porušil zákonem stanovenou povinnost vztahující se k jeho zaměstnání či neposkytl pomoc, a výsledkem tohoto porušení je újma na životě nebo zdraví dítěte, žáka nebo studenta se speciálními vzdělávacími potřebami, tzn. že je zde příčinná souvislost, bude tento asistent pedagoga trestně stíhán a následně může být odsouzen **k trestu odnětí svobody, peněžitému trestu nebo zákazu činnosti, tj. i činnosti pedagogické**. Pravomocné odsouzení

Porušení
povinnosti
dohledu

má i pracovněprávní následky. Tím, že by byl odsouzen k zákazu činnosti, je jasné, že by asistent pedagoga nemohl nadále tuto činnost vykonávat. Ovšem i v případě, že by byl odsouzen pro méně závažný případ např. pouze k **podmíněnému odnětí svobody**, což je nejpravděpodobnější řešení, může to pro něj mít fatální **pracovněprávní následky**, protože v ustanovení § 55 odst. 1 písm. a) a b) je výslovně uvedeno, že: „Zaměstnavatel může výjimečně pracovní poměr okamžitě zrušit jen tehdy, a) byl-li zaměstnanec pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu delší než 1 rok, nebo byl-li pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin spáchaný při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu nejméně 6 měsíců, b) porušil-li zaměstnanec povinnost vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonávané práci zvláště hrubým způsobem...“ To znamená, že i méně závažné případy mohou být posouzeny jako hrubé porušení pracovní kázně. K jednotlivým výše uvedeným trestným činům můžeme uvést následující. (Jelínek, 2011)

Usmrcení
z nedbalosti

Usmrcení z nedbalosti spočívá v tom, že někdo jinému z nedbalosti způsobí smrt. Tento trestný čin tedy směřuje proti životu. Podstata činu spočívá v nedbalostním způsobení smrti jinému člověku. Chování vedoucí k smrti jiného může mít formu konání i opomenutí. K dokonání tohoto trestného činu nestačí pouze ohrožení života, aby byl čin dokonán, musí nastat smrt v důsledku nedbalostního jednání pachatele. Pachatelem tohoto trestného činu může být kdokoliv, přitěžující okolnost však spočívá v tom, že dojde ke spojení nedbalostního způsobení smrti s porušením důležité povinnosti vyplývající z pachatelova zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uložené mu podle zákona, což se dotýká i asistenta pedagoga. Aby byl asistent pedagoga odpovědný za tento trestný čin, postačí, aby mu orgány činné v trestním řízení prokázaly nedbalost, úmyslu zde není potřeba. Nedbalost či úmysl jsou v oblasti trestního práva vymezeny stejně jako v oblasti práva občanského (viz výše). (Jelínek, 2011)

Ublížení
na zdraví

Ublížení na zdraví z nedbalosti spočívá v tom, že někdo jiného uvede do takového zdravotního stavu (onemocnění, poranění), který je porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí a znesnadňuje výkon obvyklé činnosti nebo má nepříznivý vliv na obvyklý způsob života poškozeného a zpravidla vyžaduje lékařské ošetření. Mezi obvyklé projevy takto přechodně změněného zdravotního stavu náleží déle trvající bolesti, nevolnost, horečky, omezení pohybu, až upoutání na lůžko, oslabení funkce smyslových orgánů, nespavost, nechut' k jídlu a podobně. Ublížením na zdraví je také podstatné zhoršení zdravotního stavu poškozeného v důsledku jednání pachatele. To, že došlo ke změnám zdravotního stavu, musí být objektivizováno lékařskými zprávami nebo znaleckými posudky.

Trestněprávní praxe se sjednotila na názoru, že se z hlediska následku jedná o trestný čin, pokud byla poškozenému způsobena porucha na zdraví, jež ztížila jeho obvyklý způsob života nebo výkon obvyklé činnosti po dobu 7 a více dnů. Jednání pachatele může být posouzeno jako trestný čin i v případě kratší doby poruchy na zdraví. Rozhodující je způsob jednání, motiv a skutečnost, zda prokazatelně hrozila závažnější újma, než byla způsobena. (Jelínek, 2011)

Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti spočívá v tom, že někdo jinému neúmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví. Co trestní zákoník považuje za **těžkou újmu**, je možno nalézt v jeho ustanovení **§ 122 odst. 2**, podle kterého se jedná o:

Těžké ublížení
na zdraví

- zmrzačení (trvalé tělesné poškození);
- ztrátu nebo podstatné ztížení pracovní způsobilosti;
- ochromení údu (zejména pohybového ústrojí);
- ztrátu nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí (zrak, sluch, čich, chuť, hmat);
- poškození důležitého orgánu (například rozmnožovacího);
- zohyzdění (například popáleniny obličeje);
- vyvolání potratu nebo poškození plodu;
- mučivé útrapy (nejen fyzické, ale i psychické, které je nutno objektivizovat znaleckým posudkem);
- delší dobu trvající poruchu zdraví (zpravidla pokud trvá více než 6 týdnů, avšak podle okolností se může jednat i o dobu kratší, zejména pokud se jednalo o velmi vážný útok, který nevedl ke smrti poškozeného pouze vlivem příznivých okolností). (Jelínek, 2011)

Trestného činu **neposkytnutí pomoci** se dopustí ten, kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ačkoli by to mohl učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného. Činu se také dopustí ten, kdo za stejných podmínek neposkytne potřebnou pomoc, ačkoli podle povahy svého zaměstnání je povinen takovou pomoc poskytnout. Tento trestný čin směřuje proti zájmu na ochraně života a zdraví. Podstatou tohoto trestného činu je neposkytnutí potřebné pomoci. V této souvislosti je důležitým pojmem „potřebná pomoc“. Pod tímto se rozumí pomoc, která je potřebná k odvrácení nebo snížení nebezpečí, jež hrozí životu nebo zdraví ohrožené osoby, uskutečněná bez zbytečného odkladu. (Jelínek, 2011)

Neposkytnutí
pomoci

PŘÍKLAD SPOJENÉ OBČANSKOPRÁVNÍ A TRESTNĚPRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI ASISTENTA PEDAGOGA

Policie ČR obvinila asistentku pedagoga a učitelku z nedbalostního ublížení na zdraví. Podle ní nesou hlavní vinu na popálení osmileté žákyně při „pálení čarodějnic“. Pedagogické pracovnice si podle svědků se svými žáky hrály na upalování čarodějnic a otevřený oheň se dostal i do rukou žáků. Kvůli tomu pak vzplály šaty výše zmíněné žákyně. Obvodní soud pro Prahu 8 oběma pracovnicím udělil podmíněné tresty za nedbalostní ublížení na zdraví. Tyto navíc musely společně uhradit škodu zdravotní pojišťovně, která za několikátýdenní léčbu žákyně zaplatila.

5.4 TRESTNÍ ŘÍZENÍ

Pojem trestní řízení

Trestní řízení probíhá podle **zákona č. 41/1961 Sb., trestního řádu**. **Trestním řízením** rozumíme postup orgánů činných v trestním řízení, tj. orgánů policie, státního zastupitelství a soudu, a to před zahájením trestního stíhání, celé trestní stíhání i vykonávací řízení. Trestním řízením je tedy i postup před zahájením trestního stíhání. Typicky trestní řízení začíná sdělením obvinění z trestního činu, tedy zahájením trestního stíhání, v našem případě proti asistentovi pedagoga pro některý z výše uvedených trestných činů. Někdy je však nutné před sdělením obvinění podle § 160 trestního řádu provést některé tzv. neodkladné nebo neopakovatelné úkony. Trestní řízení má několik **základních fází**, a to přípravné řízení, podání obžaloby a hlavní líčení.

První takovou fází je **přípravné řízení**. To začíná buď sdělením obvinění konkrétní osobě, nebo ještě před sdělením obvinění provedením prvního neodkladného nebo neopakovatelného úkonu a končí buď podáním obžaloby, anebo zastavením trestního stíhání, přerušением trestního stíhání, nebo postoupením věci.

Cílem přípravného řízení je provést vyšetření trestného činu v takovém rozsahu, aby výsledky vyšetřování byly postačující k podání obžaloby anebo k rozhodnutí o zastavení nebo přerušení trestního stíhání nebo k postoupení věci jinému orgánu. Přípravné řízení, jehož obsahem je vyšetřování trestného činu, provádí vyšetřovatel. Účelem vyšetřování je tedy zadokumentování případu tak, aby to stačilo pro podání obžaloby nebo pro jiné rozhodnutí. Vyšetřovatel koná vyšetřování zpravidla osobně a musí postupovat tak, aby byly co nejdříve v potřebném rozsahu objasněny všechny skutečnosti důležité pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku trestného činu. Vyšetřovatel musí opatřit všechny důležité důkazy a zjistit všechny důležité okolnosti bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch či neprospěch obviněného.

Vyšetřovatel musí v rámci přípravného řízení **postupovat striktně podle zákona a dodržovat všechna práva obviněného**, na což dohlíží státní zástupce. Ten má k tomu účelu řadu oprávnění, např. dávat závazné pokyny k vyšetřování, vyžadovat spisy, dokumenty, materiály, zprávy, zúčastnit se provádění úkonů vyšetřovatele, osobně provést jednotlivý úkon nebo i celé vyšetřování, vydat rozhodnutí, rušit nezákonná a neodůvodněná rozhodnutí a opatření vyšetřovatele, která může nahrazovat vlastními, aj.

Trestní stíhání je zahájeno **sdělením obvinění**, nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala osoba, které bylo obvinění sděleno. Obvinění je konkrétní osobě sděleno vyšetřovatelem, a to na začátku jejího výslechu. Vyšetřovatel o tom musí učinit záznam. Okamžikem sdělení obvinění má obviněný možnost uplatnit svou obhajobu. Zároveň mu však vzniká povinnost strpět určitá omezení, která mu soud může uložit.

Uzná-li vyšetřovatel vyšetřování za skončené a jeho výsledky postačují k podání obžaloby, umožní obviněnému a obhájci v přiměřené době prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování. Po skončení vyšetřování předloží vyšetřovatel

státnímu zástupci spis s návrhem na podání obžaloby se seznamem navrhaných důkazů.

Obžalobou potom rozumíme návrh **státního zástupce**, aby skutek, pro který bylo sděleno obvinění, byl projednán před soudem. Skutek, který byl předmětem vyšetřování a pro který se podává obžaloba, nemusí být v přípravném řízení objasněn do všech podrobností. Stačí, že výsledky přípravného řízení stačí k postavení obviněného před soud, tzn. že je zde vysoká pravděpodobnost, že se skutku dopustil obviněný.

Obžaloba je následně projednána **soudem** v rámci tzv. **hlavního líčení**. Hlavní úlohou soudu v rámci hlavního líčení je zhodnocení všech okolností žalovaného skutku. Veškeré pochybnosti jsou ku prospěchu obžalovaného, vůči němuž musí být postupováno podle zásady presumpce nevinny, která znamená, že dokud není pravomocný rozsudek soudu, musí být na toho, proti němuž je vedeno trestní řízení, hleděno, jako by byl nevinen.

5.5 NÁLEŽITÝ DOHLED A PŘESTUPKOVÝ ZÁKON

Méně závažné případy ublížení na zdraví mohou vést k tomu, že asistent pedagoga bude stíhán pro **přestupek** úmyslného nebo nedbalostního ublížení na zdraví podle **zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích**, v jehož ustanoveních **§ 49 odst. 1 písm. b) a c)** je výslovně uvedeno, že:

Přestupkové
řízení

„Přestupku se dopustí ten, kdo b) jinému z nedbalosti ublíží na zdraví, c) úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním... Za přestupek lze uložit podle odstavce 1 písm. b) až e) pokutu do 20 000 Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. c) lze spolu s pokutou uložit zákaz pobytu...“

Na tomto místě je opět nutné podotknout, že i přestupkové jednání asistenta pedagoga může být ze strany zaměstnavatele posouzeno jako hrubé porušení pracovní kázně s následným okamžitým zrušením pracovního poměru.

SHRNUTÍ

V této kapitole byla vysvětlena souvislost povinnosti asistenta pedagoga vykonávat náležitý dohled se zněním trestního zákoníku. Je nutné si zapamatovat, že porušení povinnosti náležitého dohledu ze strany asistenta pedagoga může vést k usmrcení z nedbalosti, těžkému ublížení na zdraví z nedbalosti, ublížení na zdraví z nedbalosti a neposkytnutí pomoci, které jsou upraveny příslušnými ustanoveními trestního zákoníku. Tyto situace jednak způsobují majetkové škody nebo nemajetkové újmy následkem porušení náležitého dohledu, jednak mohou být ze strany zaměstnavatele asistenta posouzeny jako hrubé porušení pracovní kázně vedoucí k okamžitému zrušení pracovního poměru asistenta pedagoga.

LITERATURA

1. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část, zvláštní část*. Praha: Linde, 2011. 895 s. ISBN 978-80-87212-24.
2. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Linde, 2011. 816 s. ISBN 978-80-87212-29.
3. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

ZÁVĚR

Právě jste dočetli příručku zabývající se náležitým dohledem asistenta pedagoga. Protože se jedná o problematiku, která, jak jste jistě poznali sami, má vztah i k dalším problematikám nespádajícím do školského práva, kladla si tato příručka za cíl upozornit jen na to nejvíce důležité. Po přečtení byste tedy měli vědět, co je to náležitý dohled, jaký má obsah, v jakých situacích je nutné jej vykonávat a jaké následky může mít jeho zanedbání. Je totiž nutné si uvědomit, že působí-li ve škole asistent pedagoga, dělí se o tento dohled s učiteli a dalšími pedagogickými pracovníky. Je proto nezbytné, aby asistent pedagoga znal svá práva a povinnosti týkající se dohledu nad žáky, mohl předvídat rizikové situace a dokázal je operativně řešit. Pokud Vám tato příručka přinesla informace, které využijete ve svém profesním a osobním životě a podnítila Vás k dalšímu studiu nejenom tohoto tématu, potom jsme rádi, protože náš úkol byl zcela splněn.

LITERATURA

1. ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 802. ISBN 978-80-7208-922-2.
2. HOLÁ, S. *Integrace zdravotně postiženého žáka v systému základního školství: závěrečná práce „Studium pro ředitele škol a školských zařízení“: období od září 2005 do května 2006*. Praha: Národní institut pro další vzdělávání, 2008. 57 s. ISBN 978-80-86956-26-8.
3. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část, zvláštní část*. Praha: Linde, 2011. 895 s. ISBN 978-80-87212-24.
4. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Linde, 2011. 816 s. ISBN 978-80-87212-29.
5. MICHALÍK, J. *Školská integrace dětí s postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. 135 s. ISBN 80-7067-981-6.
6. MICHALOVÁ, Z. *Integrativní speciální pedagogika: (především zaměřena na aktuální legislativu v ČR)*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012. 73 s. ISBN 978-80-7372-879-3.
7. PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
8. *Školství: školy a školská zařízení – školský zákon a vyhlášky, pedagogičtí pracovníci, vysoké školství, výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče*. Ostrava: Sagit, 2013. 496 s. ISBN 978-80-7208-974-1.
9. TEPLÁ, M.; ŠMEJKALOVÁ, H. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Vyd. 2. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2010. 46 s. ISBN 978-80-86856-66-7.
10. UZLOVÁ, I. *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Praha: Portál, 2010. 135 s. ISBN 978-80-7367-764-0.
11. VALENTA, M. a kol. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s mentálním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. 108 s. ISBN 978-80-244-3380-6.
12. VYSOKAJOVÁ, M.; KAHLE, B.; DOLEŽÍLEK J. *Zákoník práce s komentářem*. Praha: ASPI, 2007. 471 s. ISBN 80-735-7224-9.

PODĚKOVÁNÍ

Tato publikace by nemohla vzniknout bez ochoty asistentů pedagoga, žáků, učitelů, výchovných poradců, zástupců ředitelů a ředitelů spolupracujících škol. Děkujeme zvláště těmto školám:

- Střední průmyslová škola sdělovací techniky, Panská 3, Praha 1;
- Vyšší odborná škola, Střední průmyslová škola a Obchodní akademie Čáslav;
- Gymnázium a obchodní akademie Mariánské Lázně;
- Základní škola náměstí Curieových Praha;
- Střední odborná škola a Střední odborné učiliště Vlašim;
- Střední průmyslová škola stavební a Obchodní akademie Kladno;
- Gymnázium J. S. Machara Brandýs nad Labem;
- Střední škola obchodní Kolín;
- Gymnázium Sokolov.

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA Č. 1

Metodický pokyn MŠMT ČR čj. 37014/2005-25 k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy

Povinnosti žáků

Žáci jsou povinni na úseku zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví zejména:

- a) dodržovat školní a vnitřní řád a předpisy a pokyny školy k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni;
- b) plnit pokyny zaměstnanců škol vydané v souladu s právními předpisy a školním nebo vnitřním řádem.

Nezbytnou podmínkou zajištění náležitého dohledu je **znalost zdravotní způsobilosti žáků**.

Pro účast na některých vzdělávacích činnostech školy, například na škole v přírodě, sportovních a tělovýchovných akcích, výuce plavání nebo lyžařském výcviku, se vyžaduje zdravotní způsobilost, kterou posuzuje a posudek vydává praktický lékař pro děti a dorost. Praktický lékař pro děti a dorost, který dítě registruje, v posudku dále uvede, zda se dítě podrobilo stanoveným pravidelným očkováním nebo má doklad, že je proti nákaze imunní nebo že se nemůže očkování podrobit pro trvalou kontraindikaci.

Zákonní zástupci nezletilých žáků a zletilí žáci jsou povinni informovat školu o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání nebo na účast na těchto akcích.

Změny zdravotního stavu, ke kterým dojde v průběhu vzdělávání a s ním přímo souvisejících činností a které mohou mít vliv na zapojení žáka do prováděných činností, oznamují žáci okamžitě příslušnému pedagogickému pracovníkovi.

Uvolňování žáků z vyučování

Ředitel školy může ze závažných důvodů, zejména zdravotních, uvolnit žáka na žádost zcela nebo zčásti z vyučování některého předmětu; **žáka se zdravotním postižením** může také uvolnit z provádění určitých činností, popřípadě rozhodnout, že tento žák nebude v některých předmětech hodnocen. Konkrétní podmínky, za nichž lze uvolnit z vyučování žáka, stanoví školní řád. V předmětu tělesná výchova ředitel školy uvolní

žáka z vyučování na písemné doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře.

Pro některé předměty a činnosti je nezbytné používání **osobních ochranných pracovních prostředků**. Ty si žáci dle pokynů školy a řádů odborných pracoven pořizují sami (např. ochranné pláště na výuku chemických laboratorních prací), nebo je zajišťuje škola (odborný výcvik).

Poučení žáků

Škola zajistí, aby žáci byli poučeni o možném ohrožení zdraví a bezpečnosti při všech činnostech, jichž se účastní při vzdělávání nebo v přímé souvislosti s ním. Žáky zároveň seznámí s konkrétními pokyny, právními a ostatními předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků a se zásadami bezpečného chování, s možnými riziky a odpovídajícími následnými opatřeními, se kterými se mohou žáci setkat ve škole, jejím okolí a při činnostech mimo školu (například nebezpečí od neznámých lidí, nebezpečí násilí a šikany, nálezy nebezpečných předmětů apod.). Dále žáky seznámí se stanovenými předpisy a pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků, pokud se vztahují na příslušnou činnost, akci nebo pracoviště a průběžně také s ustanoveními školního řádu, vnitřního řádu, řádů dílen, laboratoří, odborných pracoven, sportovních zařízení, tělocvičen a hřišť a jiných pracovišť a s dalšími opatřeními školy, jež mohou mít bezpečnostně preventivní význam.

Dokladem o provedeném poučení je záznam poučení (např.: v třídní knize), přílohou je osnova poučení. Pokud to stanoví předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví nebo je-li to odůvodněno rizikem činnosti, musí být znalosti žáků ověřeny. Žáky, kteří nebyli v době poučení přítomni, je třeba v nejbližším vhodném termínu poučit. Ve složitějších případech, zejména při seznámení se s obsahem důležitých předpisů, pokynů a norem o bezpečnosti technických zařízení, se pořídí zápis podepsaný žáky, z něhož lze podle potřeby zjistit konkrétní obsah provedeného poučení.

Protože přes všechna jmenovaná opatření nelze vyloučit možnost úrazu či ohrožení života, musí škola zajistit **první pomoc a ošetření**. Odpovídá za vhodné rozmístění lékárniček první pomoci s potřebným vybavením. Rovněž zajistí, aby se zásadami poskytování první pomoci byli seznámeni žáci a všichni zaměstnanci školy. Na vhodných místech umístí seznam telefonních čísel zdravotnických zařízení včetně zdravotnických zařízení zajišťujících dopravu raněných, nemocných a rodiček. O provedených opatřeních informuje kromě pedagogických pracovníků a ostatních zaměstnanců školy i žáky.

Podle závažnosti úrazu a s ohledem na věk zraněného žáka, případně další okolnosti, zajistí škola jeho **doprovod do zdravotnického zařízení a zpět nebo domů**, popřípadě do školského zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy nebo školského zařízení pro preventivně výchovnou péči. O události a provedených opatřeních informuje neprodleně zákonného zástupce žáka. Doprovodem může být pouze zletilá osoba, osoba plně způsobilá k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole.

Opatření k zajištění první pomoci provede škola i při školních akcích konaných mimo školu.

Dozor nad žáky

Pedagogický pracovník koná dozor nad žáky ve škole před vyučováním, po vyučování, o přestávkách mezi dvěma vyučovacími hodinami, podle potřeby při přechodu žáků z jedné budovy školy do druhé budovy školy, do školní jídelny, školní družiny apod. Při zajišťování dozoru nad žáky se postupuje podle rozvrhu dozoru. Jestliže ředitel školy povolí žákům pobyt ve škole před vyučováním, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním nebo po vyučování, zabezpečí jejich dozor. Dozor ve škole začíná nejméně 20 minut před začátkem dopoledního a 15 minut před začátkem odpoledního vyučování a končí odchodem žáků ze školy po skončeném vyučování.

Zajištění dozoru nad žáky strážníky v zařízení školního stravování přísluší vždy té právnické osobě, která vykonává činnost zařízení školního stravování. Způsob, jakým tento dohled bude zajištěn, je na rozhodnutí ředitele tohoto zařízení školního stravování.

Při akcích konaných mimo školu, kdy místem pro shromáždění žáků není škola, začíná dozor 15 minut před dobou shromáždění na určeném místě. Po skončení akce dozor končí na předem určeném místě a v předem stanoveném čase. Místo a čas shromáždění žáků a skončení akce oznámí škola nejméně jeden den před konáním akce buď zákonným zástupcům žáků, nebo přímo zletilým žákům.

Praktické vyučování a praktická příprava

Při praktickém vyučování a praktické přípravě musí být pracoviště a jeho vybavení, včetně výrobních a pracovních prostředků a zařízení, v nezávadném stavu a musí odpovídat požadavkům předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Pokud se praktické vyučování a praktická příprava uskutečňuje u jiné právnické nebo fyzické osoby, musí být ve smlouvě, kterou o tom škola s touto osobou písemně uzavírá, obsažena mimo jiné i ustanovení o opatřeních k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků, včetně ochranných opatření, která musí být přijata, poskytování ochranných prostředků, ochranných nápojů, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků apod. Právnická nebo fyzická osoba je povinna zajistit žákům bezpečnost a ochranu zdraví při pracovní činnosti ve stejném rozsahu, jako tomu je u vlastních zaměstnanců, s přihlédnutím k jejich věku, fyzickému a rozumovému rozvoji.

Pokud školy při vzdělávání žáků organizují praktické vyučování, praktickou přípravu, případně jiné práce, mohou mladistvé žáky zaměstnávat pouze činnostmi, které jsou přiměřené jejich fyzickému a rozumovému rozvoji a poskytují jim při práci zvýšenou péči.

Na žáky se při praktickém vyučování a při praktické přípravě vztahují ustanovení zákoníku práce, která upravují pracovní dobu, bezpečnost a ochranu zdraví při práci, péči o zaměstnance a pracovní podmínky žen a mladistvých, a další předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Školy dodržují zákazy prací a pracovišť platné pro ženy a zákazy prací mladistvým a podmínky, za nichž mohou mladiství tyto práce výjimečně konat z důvodu přípravy na povolání.

Tělesná výchova

Při výuce tělesné výchovy dodržuje škola platné rámcové vzdělávací programy a didaktické zásady. Bezpečnost žáků při tělesné výchově zajišťuje pedagogický pracovník po celou dobu vyučování. Ve výjimečných případech pedagogický pracovník výuku dočasně přeruší a zajistí dozor zletilou osobou, která je plně způsobilá k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole. Vydává jasné, přesné a žákům srozumitelné povely a pokyny, kontroluje bezpečnost a funkčnost tělocvičného nářadí a náčiní před zahájením výuky. Přihlíží zejména k fyzické vyspělosti žáků, k jejich věku a předchozím zkušenostem. Při pohybových činnostech v přírodních podmínkách je třeba volit terén a překážky úměrné věku, klimatickým podmínkám, rozumovému a fyzickému vývoji s přihlédnutím ke kvalitě výzbroje a výstroje žáků. K zařazení sportovních odvětví, která nejsou podrobně rozvedena ve školských vzdělávacích programech, musí mít pedagogický pracovník povolení ředitele školy a musí dodržovat bezpečnostní pravidla i metodické postupy pro danou věkovou kategorii platné v oblasti školního nebo svazového sportu.

Výuka plavání

Výuka plavání se uskutečňuje v zařízeních k tomu určených. Ředitel školy musí ověřit dodržování hygienických podmínek ze strany zařízení určeného pro výuku plavání, odbornou úroveň poskytované výuky, podmínky pro zajištění bezpečnosti a ochrany žáků. Při plavecké výuce se třída na základní škole dělí na skupiny, každou skupinu vede jeden vyučující.

Nejvyšší počet žáků plavců ve skupině je 15, žáků neplavců 10. Pro žáky škol a tříd samostatně určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami se počet řídí zvláštním předpisem. Pedagogický pracovník má přehled o celém prostoru výuky a všech žácích, kteří se výuky účastní. Pedagogický pracovník pravidelně provádí v průběhu výuky překontrolování počtu žáků. Totéž se provádí při jejím zakončení.

Vyučující pedagogický pracovník věnuje zvláštní péči neplavcům. Jejich výcvik se provádí podle možnosti odděleně v bazénu s odpovídající hloubkou vody.

Odpovědnost za bezpečnost žáků při výuce plavání, která je realizována mimo školu, nesou pedagogičtí pracovníci, kteří žáky na výuku plavání doprovázejí.

Za bezpečnost žáků při plavecké výuce ve školách, do doby jejich předání pedagogickým pracovníkům, jež vedou výuku, odpovídají pedagogičtí pracovníci, kteří žáky na plaveckou výuku doprovázejí. Doprovázející pedagogický pracovník je přítomen po celou dobu výuky. V dohodách uzavíraných o využívání cizích zařízení k plavecké výuce je nutno upravit ve smyslu těchto zásad podrobně povinnosti zaměstnanců zúčastněných stran, týkající se jejich odpovědnosti za bezpečnost žáků.

Pokud v celém průběhu výuky nemůže být zachován náležitý přehled o všech jeho žácích (účastnících), pedagogický pracovník plaveckou výuku přeruší.

Lyžařský výcvik

Lyžařský výcvik je veden pedagogickými pracovníky, kteří odpovídají za činnost instruktorů. Jejich kvalifikaci si ověří ředitel školy. Práci instruktorů řídí vedoucí kurzu určený ředitelem školy, který též schvaluje plán výcviku. Vedoucí kurzu před odjezdem na lyžařský výcvik upozorní na nutnost seřízení bezpečnostního vázání lyží. Žáci prokáží seřízení bezpečnostního vázání lyží potvrzením servisu, popř. čestným prohlášením zákonných zástupců nebo svým v případě zletilých žáků.

Za řádnou organizační přípravu kurzu odpovídá jeho vedoucí. Zajišťuje vhodný objekt, dopravu, poučení žáků o předpisech a pokynech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví žáků. Při realizaci kurzu řídí činnost jednotlivých pracovníků, dbá na dodržování stanoveného programu praktické i teoretické části kurzu.

Doporučuje se, aby zákonní zástupci nezletilého žáka a zletilí žáci předložili před odjezdem prohlášení o tom, že je žák zdravý a ve stavu schopném absolvovat lyžařský výcvik.

Před odjezdem na kurz se doporučuje sjednat pojistnou smlouvu s pojišťovnou (jednorázové úrazové připojištění žáků, pojištění z odpovědnosti za škodu vzniklou při výkonu povolání).

Účastníci kurzu jsou povinni dodržovat předpisy a pokyny vedoucí k zajištění bezpečnosti a ochraně zdraví, včetně pravidel bezpečného pohybu na sjezdových a běžeckých tratích. U žáků je při lyžařském výcviku na základě zhodnocení rizik vyžadováno používání lyžařských ochranných přileb.

Žáci jsou rozděleni do družstev podle své výkonnosti a zdravotního stavu. Při rozřazení do družstev se nevyžaduje od úplných začátečníků předvedení výkonu, který by byl nad jejich síly, ale zařadí se přímo do družstva. Tato hlediska jsou dodržována i v průběhu výcviku, při výběru místa výcviku, zvláště též na sjezdových tratích a za ztížených podmínek, na zledovatělém povrchu, za snížené viditelnosti a podobně. **Družstvo má nejvýše 15 členů, u žáků se zdravotním postižením se počet snižuje vzhledem k charakteru postižení žáků a dalším okolnostem.**

Péči o zdraví účastníků je povinen zajistit vedoucí kurzu nebo instruktor, který má pro tuto práci potřebné předpoklady, znalosti a případně i kvalifikaci. Účastní-li se kurzu více než 30 žáků do 15 let, je potřebné ustanovit zdravotníka.

Zpravidla třetí den lyžařského kurzu se doporučuje z hlediska zdravotního zařadit odpočinkový půlden s aktivním programem a bez lyžařského nebo snowboardového výcviku. Lanovky a vleky se používají jen pro organizovaný výcvik po řádném poučení o všech pravidlech a bezpečnostních předpisech o jízdě na vlecích a lanovkách. Během pobytu na horách je nutné dodržovat pokyny horské služby a respektovat výstražné značky. Za nepříznivých podmínek (hustá mlha, sněhová bouře, teplota pod mínus 12 °C apod.) se výcvik a horské výlety omezují, popřípadě nekonají.

Výcvik se provádí v terénu, který odpovídá lyžařské vyspělosti členů družstva.

Zvýšená pozornost se věnuje výběru terénu pro začínající lyžaře, zvláště s bezpečným dojezdem.

Při výletu jedou žáci ve skupině v pravidelných odstupech, které se při snížené viditelnosti zkracují až na dotek. Skupina se řídí pokyny vedoucího přesunu (určuje

vedoucí kurzu), který jede v čele. V závěru jede vždy zkušený lyžař. V průběhu akce se pravidelně provádí překontrolování počtu účastníků. Totéž se provádí při jejím zakončení. O trase a časovém plánu výletu musí být informován vedoucí kurzu a odpovědný zástupce ubytovacího zařízení. Uvedené zásady se dodržují přiměřeně i při lyžařském výcviku konaném v hodinách tělesné výchovy v místě nebo blízkosti školy.

Do programu lyžařského kurzu je možno zařadit i výcvik na snowboardu, pokud jsou zároveň dodržována pravidla k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při jízdě na snowboardu. Při organizaci výcviku je nutno dbát na to, aby nedocházelo ke kolizi mezi účastníky obou výcviků.

Sportovně-turistické kurzy

Před zahájením kurzu jsou účastníci poučeni školou o vhodné výstroji. Při nástupu na kurz je provedena určeným pedagogickým pracovníkem její kontrola. Bez potřebného vybavení nemohou být žáci do kurzu přijati. Zákonní zástupci žáka a zletilý žák předloží před odjezdem prohlášení o tom, že je žák zdravý. Rovněž se doporučuje před zahájením kurzu sjednat pojistnou smlouvu s pojišťovnou. (Jednorázové úrazové připojištění žáků, pojištění pedagogických pracovníků z odpovědnosti za škodu vzniklou při výkonu povolání.)

Kurzy vedou pedagogičtí pracovníci, kteří odpovídají za činnost instruktorů. Jejich činnost řídí a kontroluje vedoucí kurzu. Zároveň kontrolují dodržování předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Žáci se dělí do družstev podle výkonnosti. Družstvo má nejvíce 15 žáků, pokud není zvláštními předpisy a tímto pokynem stanoven pro některé činnosti počet nižší. Družstvo žáků škol a tříd samostatně určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami tvoří polovina nejvyššího počtu žáků třídy stanoveného zvláštním předpisem. Počet pedagogických pracovníků nesmí být menší než počet družstev. Kurzy s počtem do 30 žáků musí doprovázet tři zletilé osoby, které jsou plně způsobilé k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole, přičemž minimálně jedna osoba musí být pedagogickým pracovníkem.

Pedagogičtí pracovníci a instruktoři jsou povinni dbát na úroveň pohybové vyspělosti, předchozí výcvik, výkonnost a zdravotní stav žáků. Během kurzu (výletu) přihlížejí k aktuálnímu počasí, zařazují včas a v přiměřené míře přestávky pro odpočinek. O trase a časovém plánu kurzu (výletu) musí být informován vedoucí kurzu, popřípadě odpovědný zástupce ubytovacího zařízení.

Před zahájením **cyklistického kurzu** ověří vedoucí kurzu povinné vybavení, technický stav jízdních kol (včetně povinnosti mít ochrannou přilbu) a znalosti žáků o pravidlech silničního provozu, bez nichž se žáci nemohou kurzu zúčastnit. V silničním provozu má družstvo maximálně 10 cyklistů, za které odpovídá vedoucí družstva. Trasu přesunu volí vedoucí kurzu s ohledem na výkonnost a zdravotní stav žáků, na stav a frekvenci dopravy na komunikaci atd. Při přesunech v rámci cyklistického kurzu za dopravního provozu musí být na začátku a na konci skupiny zletilá osoba, která je plně způsobilá k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole, přičemž minimálně jedna osoba musí být pedagogickým pracovníkem.

Před zahájením **kurzu vodní turistiky** zjistí vedoucí kurzu stupeň plavecké vyspělosti žáků. Vedoucí kurzu odpovídá za zhodnocení stavu sjízdnosti trasy. Pedagogický pracovník odpovídá nejvýše za pět kanoí (kajaků) nebo za dvě pramice (rafty). Při obtížnějších podmínkách vedoucí kurzu počet lodí na jednoho pedagoga sníží. Žáci jsou vybaveni při jízdě plovací vestou, při jízdě na divoké vodě nebo v obtížně sjízdných propustech plovací vestou a přilbou. Pokud se v průběhu jízdy na divoké vodě podmínky zhorší nebo se zvýší riziko, vedoucí kurzu jízdu přeruší nebo sjíždění ukončí.

Při **horské turistice** je pedagogický pracovník povinen seznámit žáky s možným nebezpečím hrozcím v horách. Při horských túrách se musí důsledně respektovat momentální zdravotní stav žáků, aktuální podmínky (zejména povětrnostní), značení a pokyny horské služby. Před začátkem túry pedagogický pracovník informuje vedoucího kurzu a odpovědného zástupce ubytovacího zařízení o směru, cíli túry a o předpokládaném čase návratu. Pedagogický pracovník hlásí těmto osobám, pokud to situace umožňuje, eventuální zdržení. Na horskou túru doprovázejí družstvo nebo skupinu žáků vždy nejméně dvě zletilé osoby, které jsou plně způsobilé k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole, přičemž minimálně jedna osoba musí být pedagogickým pracovníkem.

Horolezecký výcvik, včetně základního kurzu, vede pedagogický pracovník, který odpovídá za činnost instruktora (člena Českého horolezeckého svazu) při dodržení všech pravidel k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví stanovených horolezeckým svazem.

Koupání

Koupání se uskutečňuje pouze na vyhrazených místech, kde není koupání zakázáno. Pedagogický pracovník osobně předem ověří bezpečnost místa pro koupání, přesně vymezí prostor, kde se žáci mohou pohybovat (plavat) a učiní taková opatření, aby měl přehled o počtu koupajících se žáků ve skupině. Skupina na jednoho pedagogického pracovníka je **maximálně 10 žáků. Pro žáky škol a tříd samostatně určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami se tento počet řídí zvláštním předpisem.** Po skončení koupání skupiny žáků a v jeho průběhu pedagogický pracovník kontroluje počet žáků.

Bruslení

Při bruslení organizovaném školou odpovídá za bezpečnost žáků učitel tělesné výchovy nebo dohled konající pedagog, který posoudí kvalitu plochy a případně i mantinelů. V případě bruslení na přírodním ledě posoudí tloušťku ledu z hlediska nosnosti.

Žáci bruslící na kolečkových bruslích používají ochranné prostředky zmírňující následky pádů (na kolena, na lokty, rukavice, přilbu).

Bezpečnost žáků při soutěžích a přehlídkách

Vysílající školy zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví žáků po dobu dopravy na soutěže a ze soutěží, pokud se se zákonným zástupcem žáka nedohodne jinak. V průběhu soutěže zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáků organizátor.

Po dobu vlastní soutěže přebírá náležitý dohled nad žáky organizátor soutěže.

Vyhlašuje počátek a konec soutěže nebo přehlídky a zajišťuje podmínky pro bezpečnou účast žáků poskytnutím případných ochranných prostředků, náležitým vybavením laboratoří, jiných soutěžních míst a současně přihlédne k věku, fyzickému a rozumovému rozvoji žáků.

Zahraniční výjezdy

Školy odpovídají za bezpečnost a ochranu zdraví žáků při zahraničních výjezdech, které organizují v rámci vzdělávání nebo s ním přímo souvisejících činností. O konkrétních opatřeních a poučení žáků, případně jejich zákonných zástupců, se pořizuje před uskutečněním výjezdu záznam o poučení podepsaný jeho účastníky.

Mezi účastníky výjezdu do zahraničí zařadí škola pouze ty žáky, kteří předloží písemný souhlas zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka a mají uzavřené pojištění odpovědnosti za škodu platné na území příslušného státu a pojištění léčebných výloh v zahraničí nebo v případě výjezdu do členského státu Evropské unie mají evropský průkaz zdravotního pojištění nebo potvrzení tento průkaz nahrazující.

Úrazy žáků

Úrazem žáků je úraz, který se stal žákům při vzdělávání nebo s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb. Jedná se tedy zejména o úrazy žáků na vycházkách, výletech, zájezdech, putováních, exkurzích, při koupání, při výuce plavání a lyžařském výcviku, sportovních a turistických kurzech, zahraničních výletech, při účasti na soutěžích a přehlídkách.

Úrazem žáků není úraz, který se žákům stane na cestě do školy a zpět nebo na cestě na místo nebo cestou zpět, jež bylo určeno jako shromaždiště mimo prostory školy při akcích konaných mimo školu.

Evidence úrazů žáků

Vedoucí zaměstnanec školy, jemuž byl úraz žáka hlášen, zajistí, aby byly objektivně zjištěny a případně odstraněny příčiny úrazu.

Odpovědnost za škodu při úrazech žáků

Školy odpovídají v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy žákům za škodu, která jim vznikla v důsledku úrazu. Způsob a rozsah náhrady škody projedná škola se zákonnými zástupci žáka nebo se zletilým žákem.

PŘÍLOHA Č. 2

Výňatek ze školního řádu Střední průmyslové školy sdělovací techniky, Panská 856/3, 110 00 Praha 1

C

Pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví

Žáci mají povinnost:

- dbát na čistotu a pořádek ve škole a v jejím okolí, po skončení výuky uklidit učebnu, vyčistit stoly a položit židle na stoly;
- chránit zdraví své i jiných;
- ihned hlásit (vyučujícímu, dozírajícímu učiteli, třídnímu učiteli) každý úraz, poranění či nehodu, k níž dojde během vyučování ve třídě, na chodbě nebo hřišti;
- respektovat a dodržovat řády specializovaných učeben a laboratoří;
- při přesunech na výuku do druhé budovy a o polední pauze dodržovat pravidla BOZ a silničního provozu (v těchto případech není poskytován pedagogický dozor);
- neodkladně ohlásit každý zjištěný požár (i zlikvidovaný) v prostorách a okolí školy svému třídnímu učiteli nebo nejbližšímu učiteli či jinému zaměstnanci školy;
- v případě požáru se řídit pokyny zaměstnanců školy;
- oznámit neprodleně řediteli školy infekční onemocnění sebe nebo osoby, s níž bydlí nebo je v trvalém styku.

Žákům je zakázáno:

- kouřit v prostorách školy, v jejím bezprostředním okolí a v místech pobytu mimo školu při činnostech organizovaných školou;
- přinášet do školy nebo na činnosti organizované školou alkoholické nápoje, drogy a jiné zdraví škodlivé látky nebo je požívat ve škole nebo při jiné činnosti organizované školou;
- přicházet do školy nebo na činnosti organizované školou pod vlivem návykových látek; v případě závažného podezření bude povolána Policie ČR a v případě nezletilých žáků i rodiče;
- přinášet do školy nebo na činnosti organizované školou věci nebezpečné pro život a zdraví;
- otevírat o přestávkách okna (větrání učeben se provádí z bezpečnostních důvodů a podle meteorologické situace za přítomnosti vyučujícího v hodinách), vyklánět se z oken, sedat na parapety a vyhazovat cokoli z oken;
- manipulovat s elektrickými přístroji, spotřebiči, vypínači a vedením bez dozoru učitele, zapojovat do elektrických zásuvek soukromé elektrické spotřebiče (notebooky, nabíječky mobilních telefonů apod.);
- opouštět školní budovy v době vyučování a přestávek (s výjimkou polední přestávky na oběd) bez vědomí vyučujícího a vzdalovat se z místa mimoškolní akce bez svolení;

- přenášet po škole teplá jídla a nápoje v neuzavřených nádobách (jídlo se konzumuje v bufetu a nápoje v blízkosti automatů).

V případě nevolnosti nebo úrazu je informován zákonný zástupce žáka. Žák nemůže samostatně opustit školu, je předán osobně zákonnému zástupci, nebo záchranné službě.

D

Pravidla ochrany majetku

Žáci mají povinnost:

- Zakoupit si, nosit denně a používat ISIC kartu opravňující je ke vstupu do školy (v souladu s pravidly zabezpečení vstupu do budov), označit si pomocí této karty každý vstup i odchod z budovy (tato karta je nepřenosná). V případě ztráty ISIC karty je povinností žáka ihned ztrátu nahlásit třídnímu učiteli.
- Šetřit školní zařízení, chránit je před poškozením a šetrně zacházet se svými věcmi i s věcmi spolužáků. Každé poškození nebo zničení majetku školy, žáků či jiných osob hradí rodiče žáka, který poškození způsobil. Úmyslné poškození majetku školy je trestáno také kázeňským opatřením.
- Nahlásit ihned každé zjištěné poškození nebo závadu na školním majetku (nábytku, pomůcku) vyučujícímu.
- Dbát na dostatečné zajištění svých věcí. Hodinky, šperky a jiné cenné předměty mají žáci neustále u sebe, pokud je musí odložit (např. v hodině tělocviku), svěřují je do úschovy vyučujícímu. V případě nutnosti přinést do školy větší finanční hotovost či jiné cennosti je třeba je uložit v zalepené obálce do trezoru v kanceláři školy v Panské ulici. Oblečení a boty ukládají žáci v šatnách (šatních skříňkách), které jsou povinni řádně zamykat. Klíče šatních skříňek jsou žákům propůjčovány školou za vratnou zálohu 300 Kč na dobu studia. Ztráty věcí hlásí žáci neprodleně v kanceláři školy. Ztráty z neuzamčených místností, šaten a šatních skříňek pojišťovna nehradí.
- Ohlásit pohyb cizí osoby ve školní budově nejbližšímu zaměstnanci školy.

PŘÍLOHA Č. 3

Vzor formuláře záznamu o úrazu

Právnícká osoba vykonávající činnost školy nebo školského zařízení (název, sídlo, IČ) :		ZÁZNAM O ÚRAZU (DÍTĚTE, ŽÁKA, STUDENTA)
Škola, školské zařízení (např. ZŠ, SŠ):		
Zdravotní pojišťovna zraněného:		Byl záznam vyhotoven na žádost?
1.	Jméno, popř. jména a příjmení zraněného:	Datum narození zraněného:
	Adresa místa trvalého pobytu zraněného:	Třída, ročník zraněného:
2.	Jméno, popř. jména, příjmení a adresa místa trvalého pobytu zákonného zástupce zraněného (u nezletilých):	
	Kdy a jak byl zákonný zástupce vyrozuměn:	
3.	Hodina den měsíc rok vzniku úrazu	
	Místo, kde k úrazu došlo	
	Zraněná část těla	
	Zdravotnické zařízení, kde byl zraněný ošetřen, léčen:	
4.	Šlo o úraz smrtelný? *	Datum úmrtí
5.	Popis události:	Popis činnosti:
		Předpokládaná příčina úrazu:
		Preventivní opatření:
6.	Kdo a jak vykonával dozor v době úrazu?	

7.	Byl úraz způsoben nebo ovlivněn jinou osobou (jméno, popř. jména, příjmení, adresa místa trvalého pobytu této osoby) či vznikl následkem spolupůsobení přírodních živlů nebo zvířat?	
Podpis zraněného (umožňuje-li to jeho stav):		Datum sepsání záznamu o úrazu:
Jméno, popř. jména, příjmení a podpisy svědků (též zaměstnance, který vykonával dozor):		Podpis vedoucího zaměstnance, razítko
8.	Místo pro další záznamy:	

O AUTOROVI

JUDr. MARTIN ŠKUREK, Ph.D.

Absolvent Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, obor právo a právní věda. Od roku 2010 odborná praxe v Poradně Národní rady osob se zdravotním postižením pro Olomoucký kraj a od roku 2014 také odborný asistent na Katedře správního práva a finančního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Odborné zaměření na oblast správního trestání, sociálního zabezpečení a legislativy handicapovaných.

JUDr. Martin Škurek, Ph.D.

Metodika práce asistenta pedagoga
Náležitý dohled asistenta pedagoga

Výkonná redaktorka prof. PaedDr. Libuše Ludíková, CSc.

Odpovědná redaktorka Mgr. Jana Kopečková

Jazyková redaktorka Mgr. Jana Kusá, Ph.D.

Technická redakce RNDr. Helena Hladišová

Návrh obálky Zdenka Plocrová

Grafické zpracování obálky Jiří Jurečka

Vydala Univerzita Palackého v Olomouci

Křížkovského 8, 771 47 Olomouc

www.vydavatelstvi.upol.cz

www.e-shop.upol.cz

vup@upol.cz

1. vydání

Olomouc 2015

Ediční řada – Ostatní odborné publikace

ISBN 978-80-244-4717-9

Neprodejná publikace

VUP 2015/0400

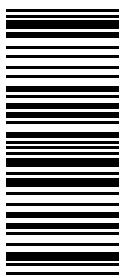
Nositel projektu:
UNIVERZITA PALACKÉHO
V OLOMOUCI

Partner projektu:
ČLOVĚK V TÍSNI
O.P.S.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ISBN 978-80-244-4717-9